

Tweede voortgangsrapportage monitor mbo-certificaten

Stand van zaken begin 2022

2B MBO

Tweede voortgangsrapportage monitor mbo-certificaten

Stand van zaken begin 2022

Consortium 2B MBO

Aan de totstandkoming van deze rapportage is een bijdrage geleverd door:
Wouter van Casteren, Joris Cuppen en Myrthe Hendrix (ResearchNed)

ResearchNed

ResearchNed
Toernooiveld 9
6525 ED Nijmegen
Tel. 024-3594488 / info@researchned.nl

Tweede voortgangsrapportage monitor mbo-certificaten

Stand van zaken begin 2022

ISBN 978-94-90-84300-7
NUR 840

Foto omslag: stock.adobe.com / yanlev

© 2022 ResearchNed

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Deze publicatie maakt deel uit van het door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek gefinancierde onderzoeksprogramma Evaluatie van twee beleidsinterventies in het MBO: inwerkingtreding wet 'Doelmatige leerwegen' en herziening kwalificatiestructuur.

NRO-projectnummer: 405-18-425

Inhoud

<i>Hoofdstuk 1</i> Inleiding en aanpak	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Ondersteuning scholing gericht op behalen van mbo-certificaten	2
1.3 Onderzoeksvragen	3
1.4 Onderzoeksopzet	4
1.5 Leeswijzer	7
<i>Hoofdstuk 2</i> Aanbod aan mbo-certificaatrajecten	9
2.1 Overzicht vastgestelde certificaten	9
2.2 Vindbaar aanbod op websites en business-to-business aanbod	11
2.4 Aantal aanbieders per mbo-certificaat	13
2.5 Samenvatting en conclusies aanbod certificaatrajecten	14
<i>Hoofdstuk 3</i> Deelname aan certificaatrajecten	15
3.1 Totale aantallen behaalde mbo-certificaten	15
3.2 Behaalde certificaten naar soort certificaat, sector en type aanbieder	16
3.3 Aantallen behaalde specifieke certificaten	18
3.4 Behaalde certificaten versus het aanbod aan certificaatrajecten	21
3.5 Samenvatting en conclusies deelname aan certificaatrajecten	22
<i>Hoofdstuk 4</i> Ervaringen met certificaatrajecten	23
4.1 Overwegingen en drempels bij aanbod en deelname certificaatrajecten	23
4.1.1 Positieve trends en bevorderende omstandigheden	24
4.1.2 Belemmerende factoren voor certificaatrajecten	26
4.2 Samenwerking en betrokkenheid bedrijfsleven bij mbo-certificaten	28
4.3 Ervaringen en effecten bij deelnemers en werkgevers	29
4.4 Afsluitende focusgroep	30
4.5 Samenvatting en conclusies ervaringen en effecten	30
<i>Hoofdstuk 5</i> Samenvatting en conclusies	33
Bijlage 1: Aanvullende tabellen en figuren	36

Inleiding en aanpak

1.1 Inleiding

Sinds 2016 worden door het ministerie van OCW mbo-certificaten verbonden aan arbeidsmarkt-relevante onderdelen van mbo-opleidingen. Hiermee kunnen deelnemers formeel erkende mbo-certificaten behalen, na succesvolle afronding van een certificaatraject. Met deze certificaatrajecten kan het middelbaar beroepsonderwijs een grotere bijdrage leveren aan een leven lang ontwikkelen voor volwassenen. Hiermee wordt beoogd dat een groter aantal werkenden en werkzoekenden deelneemt aan het mbo.

Mbo-certificaten

In de derde leerweg (niet-bekostigd onderwijs) kunnen studenten met een onderwijsinstelling van tevoren afspreken dat zij een deel van een mbo-opleiding volgen waarvoor een mbo-certificaat is vastgesteld. Er kan een certificaat zijn vastgesteld voor een keuzedeel of voor een beroepsgericht onderdeel van een kwalificatie. Voorwaarde voor het verbinden van een certificaat aan een keuzedeel of beroepsgericht onderdeel is dat die een zelfstandige betekenis heeft op de arbeidsmarkt. De mbo-certificaten zijn vooral bedoeld voor bij-, op- en omscholing van werkenden en werkzoekenden, met als doel dat zij breder inzetbaar worden en/of weer voldoen aan de nieuwe eisen van een veranderd beroep. De delen van opleidingen waarvoor een mbo-certificaat is vastgesteld, zijn te vinden op www.kwalificatiestructuur-mijn.s-bb.nl. Het deel van de opleiding bestaat in principe uit onderwijs (met begeleiding van de onderwijsinstelling) en beroepspraktijkvorming (leren in het leerbedrijf). De beroepspraktijkvorming kan in een leerbaan of met stages worden ingevuld. Studenten leggen examens af waarin wordt beoordeeld of is voldaan aan de certificaat-eisen die voor dit deel van de opleiding zijn vastgesteld.

De doelgroep bestaat uit werkenden, zzp-ers en werkzoekenden die bij-, of omgeschoold willen worden met een deel van een mbo-opleiding. Een werkgever kan een certificaatraject benutten om groepsgewijs werknemers te scholen; voor gemeenten en UWV kan het scholen van werkzoekenden via een certificaatraject interessant zijn.

Een opleiding in de derde leerweg wordt niet bekostigd door OCW en kan worden uitgevoerd door een ROC, AOC, vakinstelling of een niet-bekostigde mbo-instelling die een door OCW erkende opleiding aanbiedt. De opleiding wordt betaald door de werkgever, de student zelf of een externe partij. De onderwijsinstelling bepaalt de hoogte van de opleidingskosten. In een aantal gevallen kunnen studenten en werkgevers een vergoeding ontvangen voor de kosten van de opleiding.

OCW stelt, na voordracht van de SBB, mbo-certificaten bij regeling vast. Dit gebeurt meerdere keren per jaar. In 2016 is eerst de mogelijkheid gecreëerd om certificaten aan *keuzedelen* te verbinden. Daarna is het aantal certificaten voor keuzedelen elk kwartaal uitgebreid. Inmiddels – december 2021 – zijn ruim 230 certificaten voor keuzedelen vastgesteld. Voorbeelden van keuzedelen waaraan een certificaat is verbonden zijn ‘*Werken met baby’s*’ en ‘*Kabel leggen*’.

Vanaf 2019 is dit aangevuld – in een pilot - met de mogelijkheid om ook aan *beroepsgerichte delen* van een mbo-opleiding een certificaat te verbinden die een zelfstandige betekenis op de arbeidsmarkt hebben. De pilotfase liep tot 1 oktober 2020, waarbij in twee rondes in totaal 39

mbo-certificaten zijn vastgesteld door SBB. Daarna is het aantal certificaten voor beroepsgerichte onderdelen van beroepsopleidingen elk kwartaal uitgebreid. Het ministerie van OCW heeft tijdelijk extra financiële middelen voor SBB beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de pilot en vanaf 2020 voor een extra inzet voor de verdere ontwikkeling van mbo-certificaten. Begin 2022 is er een totaal aantal van 65 certificaten voor beroepsgerichte onderdelen vastgesteld. Een voorbeeld van zo'n beroepsgericht onderdeel is '*Lokaliseren en inspecteren van storingsen in elektrotechnische installaties*', deze maakt deel uit van de kwalificatie *Service- en onderhoudstechniek*.

In opdracht van NRO en mede begeleid door het ministerie van OCW worden van 2019 tot (in elk geval) 2025 de uitrol, het gebruik en de effecten van mbo-certificaten gemonitord. Dit is onderdeel van een bredere monitoring van maatregelen en vernieuwing in het mbo. Deze tweede tussens-rapportage bevat een update van de stand van zaken per begin 2022.

1.2 Ondersteuning scholing gericht op behalen van mbo-certificaten

In het kader van het steun- en herstelpakket vanwege COVID-19 heeft het kabinet maatregelen getroffen. Een aantal van deze maatregelen had ook betrekking op ondersteuning bij de uitvoering van trajecten gericht op het halen van een mbo-certificaat.

Tijdelijke regeling aanvullende crisisdienstverlening COVID-19

Deze regeling, gepubliceerd in maart 2021, voorziet onder meer in budgetten voor verschillende soorten scholing en ontwikkeling, met het doel zoveel mogelijk mensen aan het werk te krijgen of te houden. Er is een specifiek budget voor scholing via praktijkleren in het mbo. Het gaat om mbo-opleidingen in de derde leerweg, gericht op het halen van een praktijkverklaring, een mbo-certificaat of mbo-diploma. In de Tijdelijke regeling worden hiervoor de opleidingskosten vergoed voor de duur van maximaal 40 weken.

Subsidieregeling praktijkleren in de derde leerweg

Deze regeling (gepubliceerd in de zomer van 2021) stelt voor werkgevers die praktijkplaatsen voor praktijkleren in het mbo realiseren, tijdelijk subsidie beschikbaar. Ook deze vergoeding is voor maximaal 40 weken.

Actieplan Stages en leerbanen van SBB

Op verzoek van het kabinet heeft SBB een actieplan uitgevoerd om stages en leerbanen te behouden. Het ging hierbij ook om werving van leerbanen in de derde leerweg, gericht op mbo-certificaten.

Nederland leert door

Via de subsidieregeling *Nederland leert door* konden mensen in 2020 en 2021 kosteloos (online) scholing volgen. Een aantal onderwijsinstellingen heeft in het kader van deze subsidie een aanbod gedaan voor het behalen van mbo-certificaten.

Nationale Zorgklas

In de zorg ondersteunde het ministerie van VWS in 2021 de uitvoering van een aantal certificaat-trajecten met subsidie. Er is subsidie beschikbaar gesteld voor 3000 certificaattrajecten voor drie

mbo-certificaten (Individuele basiszorg verlenen (niveau 2), Individuele zorg verlenen (niveau 3) en Individuele ondersteuning (gericht op gehandicaptenzorg; niveau 4).

1.3 Onderzoeksvragen

Hoofdvraag in deze monitoring is of het verbinden van certificaten aan arbeidsmarktrelevante onderdelen van mbo-opleidingen ertoe leidt dat een groter aantal werkenden en werkzoekenden deelneemt aan het mbo, in een certificaatraject of – na het behalen van een of meer certificaten – als deelnemer aan een complete mbo-opleiding.

Bij deze hoofdvraag horen de volgende deelvragen:

A. Ontwikkeling van het aanbod aan certificaatrajecten

- Aan welke onderdelen van mbo-opleidingen zijn certificaten verbonden?
 - Wat is de beschikbaarheid per branche/arbeidsmarktsector?
 - Wat is de beschikbaarheid voor keuzedelen en beroepsgerichte onderdelen?
- Welk feitelijk aanbod is er bij mbo-instellingen aan certificaatrajecten?
 - Wat zijn de verschillen per branche/sector?
 - Wat zijn de verschillen in het aanbod van onderwijsinstellingen naar bekostigingsstatus, regio, type en instelling?
- Welke keuzes maken instellingen en opleidingen bij het al dan niet aanbieden van certificaatrajecten en waarom?
- Welke betrokkenheid hebben bedrijven bij het ontwikkelen van certificaatrajecten?

B. Effecten

- Wat is het effect op:
 - studentenaantallen en rendementen bij certificaatrajecten;
 - studentenaantallen en rendementen bij behaalde (bekostigde en niet-bekostigde) mbo-diploma's, zowel bol- als bbl-diploma's;
 - eventuele verschuivingen van studentenstromen van diploma- naar certificaatrajecten;
 - stapelingen: studenten die na één of meer mbo-certificaten (alsnog) een volledige mbo-opleiding beginnen en een mbo-diploma behalen.
- In hoeverre dragen mbo-certificaten bij aan een leven lang ontwikkelen?
- Welk effect heeft het behalen van een mbo-certificaat op de loopbaan van individuen?
- Zijn er andere effecten, bijvoorbeeld op het aanbod van cursussen en trainingen door private aanbieders?
- Leiden de certificaten tot knelpunten in de verhouding publiek-privaat (nieuwe markt versus inzet bestaande infrastructuur/mensen/middelen)?

C. Verklarende analyse

- Hoe tevreden zijn betrokken partijen (werkgevers, werkenden, werkzoekenden, onderwijsinstellingen) over het aanbod van mbo-instellingen? Komt het aanbod overeen met de behoefte bij werkgevers, werkenden/werkzoekenden en regionale stakeholders?
- Waarom heeft het bedrijfsleven behoefte aan mbo-certificaten als er al mbo-diploma's en branchecertificaten bestaan?
- Hoe kan de (trend in) het wel of niet ontstaan van een aanbod in 'certificaatopleidingen' worden verklaard, onderscheiden naar:
 - de opleidingsdelen waarvoor certificaten afgegeven kunnen worden,
 - de vraag naar certificaatrajecten,
 - de uitvoering van certificaatrajecten en
 - de effecten van het behalen van mbo-certificaten voor werkenden en werkzoekenden.

1.4 Onderzoeksopzet

Jaarlijks worden in deze monitor gegevens verzameld die worden verwerkt in tussentijdse monitorverslagen. De eerste tussenrapportage (2020)¹ was gebaseerd op twee onderzoekstappen, namelijk een inventarisatie van het aanbod op websites van certificaatrajecten bij instellingen en een verslag op basis van interviews van de eerste ervaringen, overwegingen en stand van zaken bij mbo-instellingen.

Ten behoeve van de voorliggende, tweede tussenrapportage is de volgende aanpak gehanteerd:

- Er is een update gemaakt van het potentiële aanbod aan certificaatrajecten bij instellingen en van het op websites van instellingen vindbare aanbod aan certificaatrajecten. Daartoe is eerst een koppeling gemaakt tussen het certificatenregister van SBB en de geregistreerde opleidingen in BRON van DUO. Dit geeft inzicht in mbo-certificaten die afzonderlijke mbo-instellingen kunnen aanbieden. Op websites van instellingen is nagegaan welke certificaatrajecten vindbaar zijn voor losse inschrijvers.
- Er zijn interviews afgenomen met landelijke actoren en met bekostigde en niet-bekostigde instellingen. Gevraagd is onder meer naar het certificatenaanbod, overwegingen en motieven, deelname, drempels en aandachtspunten. Omdat het op websites vindbare aanbod aan certificaatrajecten lang niet alles zegt over de feitelijke scholingsmogelijkheden voor werkgevers, is ook gevraagd naar een business-to-business-aanbod (b2b) aan trajecten, dat wil zeggen trajecten die niet op de website van de mbo-instelling staan als zijnde open voor individuele inschrijvingen, maar die wel in overleg met werkgevers kunnen worden gestart. Concreet is in het najaar van 2021 en het begin van 2022 gesproken met een of meerdere vertegenwoordigers van het ministerie van OCW, MBO Raad, NRTO, SBB, VNO-NCW, Actiz, Wij Techniek en tien mbo-instellingen waaronder een AOC en twee niet bekostigde instellingen. Bijna alle geïnterviewde instellingen hebben een op de website zichtbaar aanbod aan certificaatrajecten; één geïnterviewde instelling heeft dat niet (maar had dat eerder wel).

1 https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/rapport_2bmbo_mbo-certificaten_2020.pdf

- Er zijn analyses gedaan op door DUO geleverde (voorlopige) gegevens uit het Register Onderwijsdeelnemers (voorheen BRON) waarin uitgereikte certificaten worden geregistreerd. Deze analyses zijn in 2022 voor het eerst mogelijk geworden en geven inzicht in de deelname aan certificaatrajecten.
- In maart 2022 zijn de conceptbevindingen besproken met een focusgroep met daarin vertegenwoordigers van het ministerie van OCW, SBB, MBO Raad, NRTO, VNO-NCW, Actiz en een mbo-instelling. Het conceptrapport is daarna aangepast op basis van de feedback uit de focusgroep

Het tussenrapport en de aangepaste aanpak en planning zijn vervolgens besproken door de programmacommissie van NRO. De finale tekst en de aanpak vanaf 2022 zijn aan de feedback vanuit NRO aangepast.

Aangepaste aanpak en planning vanaf 2022

Na de start van dit monitoronderzoek is gebleken dat de oorspronkelijke planning van de monitor niet toegepast kon worden omdat de deelname aan certificaatrajecten zich langzamer ontwikkelde dan verwacht. Sommige monitoronderdelen konden daardoor niet volgens planning worden uitgevoerd. In overleg met de opdrachtgever is de planning van de monitor daarom aangepast. De aangepaste opzet en planning zijn hieronder weergegeven.

1. Analyse aanbod certificaatrajecten: het aanbod aan certificaatrajecten blijven we jaarlijks monitoren via een websearch. In de interviews met mbo-instellingen bespreken we aanvullend ook het business-to-business aanbod dat niet zichtbaar op de websites staat.
2. Studentenenquête. De enquête onder studenten en werkgevers is nog niet uitgevoerd. Uit de in 2022 aangeleverde DUO-data blijkt dat tot einde 2021 er sprake is van enkele duizenden individuele deelnemers. Tezamen met de nieuwe deelname in 2022, maakt dit dat de basis voor een studentenenquête er nu waarschijnlijk wel is. Wel moet rekening worden gehouden met een lage respons; vergelijkbare enquêtes leverden vaak maar een respons van circa vijf procent op. Ook als er 5000 studenten kunnen worden benaderd, gaat het dus naar verwachting om een netto respons van circa 250 deelnemers. De aanpak is daarbij als volgt: studenten waarvan op grond van het diplomaregister bekend is dat zij één of meer mbo-certificaten hebben behaald, worden door ons eind 2022 via DUO aangeschreven. De enquête bevat vragen over hun ervaringen tijdens het traject, eerdere onderwijservaring, het gepercipieerde effect op hun loopbaan (verbreding/doorgroei naar andere taken, loon, baankans), hun scholingsbehoefte en tevredenheid over het aanbod aan mbo-certificaten. Zodra deze enquête zinvol kan worden uitgezet, wordt deze jaarlijks herhaald tot in het laatste monitorjaar.
3. Werkgeversenquête. De benadering van werkgevers met een enquête ligt wat problematischer dan bij de studenten. De oorspronkelijke opzet was om werkgevers te benaderen via deelnemers door hen aan het einde van de deelnemersenquête te vragen om contactgegevens van hun werkgever. Als echter maar circa 250 deelnemers de vragenlijst invullen, kan het hooguit gaan om datzelfde aantal werkgevers, maar waarschijnlijk om een veel lager aantal bijvoorbeeld doordat sommige deelnemers bij dezelfde werkgever werken. Als we dan opnieuw rekening houden met een lage respons, blijft er per saldo geen bruikbare respons over. Voorstel is daarom om werkgevers ook te benaderen via de onderwijsinstellingen, in elk geval de instellingen waarmee een interview of casestudie wordt gehouden. Indien aantallen te benaderen werkgevers dan ook nog laag zijn, kiezen we voor interviews in plaats een enquête

bij werkgevers. De aanpak is daarbij als volgt: aan studenten wordt in de online studentenenquête gevraagd of hun werkgever of contactpersoon bij een uitkeringsinstantie mag worden benaderd met een enquête. Indien zij contactgegevens verstrekken, wordt een uitnodiging aan deze groep verzonden voor een online enquête. Aanvullend vragen we aan mbo-instellingen om contactgegevens van werkgevers waarmee zij samenwerken in certificaatrajecten. Als dit leidt tot voldoende bruikbare contacten zetten we een enquête uit, in het andere geval nemen we interviews af. De enquête of af te nemen interviews bevatten in principe dezelfde topics als de studentenenquête (ervaringen tijdens het traject, gepercipieerde effecten op de loopbaan, scholingsbehoeften en tevredenheid over het aanbod), zodat de uitkomsten vergelijkbaar zijn met die voor deelnemers. Ook deze enquête of interviews worden vervolgens jaarlijks herhaald, tot in het laatste monitorjaar.

4. Stroomanalyses: Oorspronkelijke opzet van het onderzoek was om te bepalen in hoeverre de deelname aan certificaatrajecten samengaat met een grotere uitval uit initiële diplomagerichte trajecten in het mbo. In overleg met OCW en NRO is het voorstel om dit kwantitatieve onderdeel van het onderzoek (vooralsnog) te schrappen. Reden is dat het aantal deelnemers aan certificaatrajecten dermate laag is dat niet mag worden verwacht dat dit leidt tot zichtbare, meetbare effecten bij de deelname van jonge, initiële studenten in het mbo. Wel kunnen in de enquête voor deelnemers aan certificaatrajecten vragen worden opgenomen die inzicht bieden in de mogelijke uitval bij hen uit diplomagerichte trajecten en de redenen daarvan.
5. Analyses diplomaregister. Het diplomaregister geeft inzicht in de studenten die een certificeringstraject gevolgd hebben en dat wel of niet met een certificaat hebben afgerond. Deze analyse vindt voortaan jaarlijks plaats.
6. Interviews mbo-instellingen: de interviews met mbo-instellingen waarin zij kunnen reflecteren op het aanbod van en de deelname aan certificaatrajecten, is tot nu redelijk conform planning verlopen en blijven we jaarlijks inplannen, eerstvolgend in de periode van eind 2022 tot en met de eerste helft van 2023.
7. Casestudies. In de oorspronkelijke monitor waren twee rondes casestudies gepland, namelijk in de tweede helft van 2020 en in de tweede helft van 2024. De eerste ronde casestudies worden in de nieuwe opzet gepland in de eerste helft van 2023.
8. Focusgroep. De focusgroep die begin dit jaar voor het eerst is georganiseerd herhalen we medio 2023 als laatste stap richting publicatie van de tussenrapportage 2023.
9. Landelijke benchmark. Zodra dat zinvol is, maken we korte rapportages per instelling met een aantal relevante kengetallen (zoals aanbod en aantallen deelnemers) en een landelijke benchmark.

Aangepaste planning

<u>Onderzoekstap</u>	<u>Planning</u>
Websearch analyse aanbod certificaatrajecten	Medio 2022 en 2023
Studentenenquête	Eind 2022, begin 2023
Werkgeversenquête/interviews	Begin 2023
Analyses diplomaregister	Voorjaar 2023
Interviews mbo-instellingen/casestudies:	eind 2022 -voorjaar 2023
Focusgroep	Mei/juni 2023
Voortgangsrapportage	Zomer 2023
Landelijke benchmarkverslagen	Zomer 2023

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het actuele aanbod aan certificaatrajecten beschreven en hoofdstuk 3 geeft inzicht in de deelname aan certificaatrajecten aan de hand van behaalde mbo-certificaten. In hoofdstuk 4 staan de ervaringen bij mbo-instellingen centraal. Hoofdstuk 5 bevat de samenvatting en conclusies.

Hoofdstuk 2

Aanbod aan mbo-certificaatrajecten

In dit hoofdstuk staan de volgende vragen centraal:

- Welke certificaten zijn door OCW verbonden aan beroepsgerichte onderdelen of keuzedelen?
- Welk aanbod van certificaatrajecten is er bij mbo-instellingen?

2.1 Overzicht vastgestelde certificaten

Er zijn begin 2022 in totaal 277 mbo-certificaten vastgesteld door de minister van OCW². In deze monitor laten we de certificaten wettelijke beroepsvereisten groen mbo³ (hierna: LNV-certificaten) buiten beschouwing. Van de resterende certificaten zijn er 45 verbonden aan een beroepsgericht onderdeel van een kwalificatie (de *C-nummers* binnen het certificatenloket). De overige 232 certificaten zijn verbonden aan een keuzedeel (de *K-nummers* binnen het certificatenloket).

In mei 2020 waren er nog 176 certificaten verbonden aan keuzedelen en 20 aan beroepsgerichte onderdelen. In totaal is het aantal vastgestelde mbo-certificaten dus in twee jaar met ongeveer 100 gegroeid.

Certificaten verbonden aan keuzedelen

Naar sector bezien is het grootste aantal certificaten vastgesteld voor keuzedelen in de *Techniek en gebouwde omgeving*, in de *Zorg, welzijn en sport* en in de *ICT en creatieve industrie*. In die sectoren is in het afgelopen jaar alleen het aantal certificaten in de *Techniek en gebouwde omgeving* duidelijk gegroeid, van 45 naar 69. In de sectoren met een in 2020 nog relatief klein aantal vastgestelde certificaten was er meestal (behalve in *Zakelijke dienstverlening en veiligheid*) wel een relatief flinke groei van het aantal certificaten.

Tabel 2.1: Aantal certificaten voor keuzedelen, naar sector en jaar

Sector	Mei 2020	Februari 2022	Toename
Techniek en gebouwde omgeving	45	69	24
Zorg, welzijn en sport	40	42	2
ICT en creatieve industrie	40	40	0
Voedsel, groen en gastvrijheid	18	28	10
Handel	17	26	9
Mobiliteit, transport, logistiek en maritiem	9	20	11
Zakelijke dienstverlening en veiligheid	7	7	0
Totaal	176	232	56

Bron: SBB.

2 Bron: <https://kwalificatiestructuur-mijn.s-bb.nl/certificaat>

3 Zie ook Regeling certificaten wettelijke beroepsvereisten groen middelbaar beroepsonderwijs: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0043847/2020-08-01>

Certificaten voor beroepsgerichte onderdelen van kwalificaties

In mei 2020 waren er in totaal 20 certificaten vastgesteld die verbonden zijn aan beroepsonderdelen. Er zaten toen wel meer certificaten in de pijplijn, waardoor het totaal aantal certificaten in de pilotfase op 39 uit zou komen. De 20 in mei 2020 reeds vastgestelde certificaten waren in drie sectoren te vinden, voornamelijk in de *Techniek en gebouwde omgeving*. In februari 2022 is het aantal vastgestelde certificaten gegroeid naar 45 (excl. LNV-certificaten). Met name in de sector *Zorg, welzijn en sport* en de sector *Mobiliteit, Transport, Logistiek en Maritiem* is het aantal gegroeid.

Tabel 2.2: Aantal certificaten voor beroepsonderdelen, naar sector en jaar (excl. LNV-certificaten)

Sector	Mei 2020	Februari 2022	Toename
Zorg, Welzijn en Sport	6	17	11
Techniek en Gebouwde omgeving	12	12	0
Voedsel, groen en gastvrijheid	2	4	2
Mobiliteit, Transport, Logistiek en Maritiem	0	6	6
Handel	0	3	3
Specialistisch vakmanschap	0	2	2
Totaal	20	45	25

Bron: SBB.

Indicatie omvang trajecten in sbu4

Aan elk mbo-certificaat is door SBB een *indicatie* van het aantal studiebelastingsuren (sbu) verbonden⁵. Bij die indicatie van de omvang in sbu van mbo-certificaten is er een verschil tussen de keuzedelen en de beroepsonderdelen; de beroepsonderdelen zijn gemiddeld ruim dubbel zo groot. De meeste keuzedelen waaraan een mbo-certificaat is verbonden hebben een omvang van 240 sbu. Ongeveer een op de tien van die keuzedelen heeft een omvang van 480 sbu en een handvol trajecten heeft een omvang van 720 sbu. Grotere keuzedelen komen het meest voor in de sectoren *Zorg, welzijn en sport*, in de *Handel* en *ICT en creatieve industrie*. In die sectoren ligt het aandeel keuzedelen met een omvang van 480 of (soms) 720 sbu op een kwart tot een derde. In de sectoren *Mobiliteit, transport, logistiek en maritiem*, *Voedsel, groen en gastvrijheid* en *Zakelijke dienstverlening en veiligheid* hebben (vrijwel) alle keuzedelen waaraan een mbo-certificaat is verbonden een omvang van 240 sbu.

Voor de beroepsonderdelen is het beeld anders. Een omvang van 240 sbu komt amper voor en onderdelen met een omvang van 900 sbu of meer komen veel vaker voor (een kwart van alle mbo-certificaten). Aan enkele beroepsonderdelen is een indicatie van 1200 sbu verbonden. Gemiddeld hebben de beroepsonderdelen een omvang van bijna 700 sbu. Dat verschilt niet zoveel

4 Bron: website SBB.

5 Aan reguliere opleidingsonderdelen zijn sbu's verbonden die aangeven hoeveel tijd een initiële student nodig heeft om de leerdoelen te behalen. Bij certificaatrajecten is er echter een losse relatie tussen het aantal sbu en de belasting die een traject feitelijk voor een deelnemer kan opleveren, doordat de opleiding bij het programma rekening houdt met eerder verworven kennis en ervaring van de deelnemer. Daarom spreekt SBB van een indicatie van sbu.

tussen de twee sectoren - techniek en zorg - met de meeste beroepsonderdelen waaraan een mbo-certificaat is verbonden; in de zorg komen certificaten met de hoogste sbu wat vaker voor en ook is de gemiddelde omvang wat hoger dan in de techniek (650 versus 720).

2.2 Vindbaar aanbod op websites en business-to-business aanbod

In de eerste deskresearch in 2020 bleek dat 20 mbo-instellingen (15 bekostigd en 5 niet bekostigd) certificaatrajecten op hun website aanboden voor individuele inschrijvers. Veel van deze instellingen hadden echter een heel beperkt aanbod; vier ROC's waren samen goed voor ruim de helft van de op websites vermelde certificaatrajecten. Veruit het grootste aanbod was er in de sector Zorg & welzijn. Per traject waren er vaak maar één of enkele aanbieders te vinden. Een klein aantal certificaatrajecten werd door meerdere instellingen aangeboden.

Begin 2022 is er in die situatie het nodige veranderd. Het vindbare aanbod is uitgebreid en ook het aantal instellingen met een op websites vindbaar aanbod is gegroeid.

Bekostigde instellingen

Bij de *bekostigde instellingen* zijn in de afgelopen jaren in totaal 38 instellingen gevonden die een of meer certificaatrajecten aanbieden of aanboden. Daarvan bieden twee AOC's enkel certificaatrajecten aan in de groene sector, gericht op wettelijke beroepsvereisten LNV. Deze zijn buiten beschouwing gelaten, waarmee er 36 bekostigde mbo-instellingen met een actief aanbod van certificaatrajecten resteren. Twee daarvan hadden in 2020 of in mei 2021 nog wel een klein aanbod, maar dat staat in februari 2022 niet meer online; die instellingen hebben dat aanbod vermoedelijk nog wel beschikbaar voor het groepsgewijs scholen voor werkgevers. Daarmee resteren er 34 bekostigde mbo-instellingen met een certificatenaanbod op de website in februari 2022. Het aanbod op de websites bij deze instellingen is in tabelvorm geanonimiseerd weergegeven in Bijlage 1. Samengevat is het beeld bij de bekostigde instellingen dat er nu tien instellingen zijn met een substantieel aanbod (10 of meer), waarvan vijf instellingen zelfs 20 of meer certificaatrajecten op hun websites tonen. Dat gaat in belangrijke mate om een aanbod in de sector *Zorg, welzijn en sport* met een aanbod in de *Techniek en gebouwde omgeving* op een duidelijke tweede plek. Bij de tien instellingen met het grootste aanbod is bij ruim de helft daarvan ook een relatief *breed* aanbod te zien, met een aanbod in minimaal vier sectoren; naast *Zorg, welzijn en sport* zit dat aanbod met name ook in de sector *Techniek en gebouwde omgeving* en in de sector *ICT en creatieve industrie* en daarnaast ook in de sector *Voedsel, groen en gastvrijheid*, de sector *Handel* en de sector *Mobiliteit, Transport, Logistiek en Maritiem*. De tien instellingen met het grootste vindbare aanbod bieden bovendien elk meerdere certificaatrajecten voor zowel keuzedelen als voor beroepsgerichte onderdelen.

Niet-bekostigde instellingen

Bij de niet-bekostigde mbo-instellingen is het op de websites vindbare aanbod aan certificaatrajecten kleiner dan bij de bekostigde instellingen. Er zijn dertien aanbieders gevonden. Vaker dan bij de bekostigde instellingen gaat dat om een relatief klein aanbod of een aanbod enkel in de *Zorg, welzijn en sport* of enkel in de *Techniek en gebouwde omgeving*, met gespecialiseerde aanbieders. De drie instellingen met een relatief groot aanbod (acht of meer vindbare trajecten)

zijn elk vooral actief in de sector *Zorg, welzijn en sport*. Ook hier zijn aanbieders weggelaten die bijvoorbeeld wel actief zijn in de Nationale Zorgklas, maar dit aanbod niet op de website communiceren voor losse inschrijvers. Het aanbod op de websites bij deze instellingen is geanonimiseerd in tabelvorm weergegeven in Bijlage 1.

Eerst online, nu offline

Vermeldenswaardig is nog dat enkele bekostigde instellingen een certificatenaanbod dat eerst online stond, nu deels of zelfs geheel (tijdelijk) offline hebben gezet. Daarachter zit desgevraagd geen verminderde interesse voor mbo-certificaten, maar eerder juist dat men intern druk bezig is met dit aanbod. Een instelling bijvoorbeeld heroriënteert zich op het gehele aanbod aan contractonderwijs en de positie van certificaatrajecten daarin. Opzet is dat het aanbod aan certificaatrajecten bij die instelling op termijn weer online komt, maar voor nu wordt het aanbod bij die instelling tijdelijk alleen via accountmanagers onder de aandacht van bedrijven gebracht. Dit adstrueert dat een aantal instellingen nog zoekende is om het nascholingsaanbod, inclusief de mbo-certificaten, goed in de markt te zetten.

Aanbod voor losse inschrijvingen versus business-to-business-aanbod (b2b)

Hierboven is het aanbod in beeld gebracht dat zichtbaar op websites van instellingen staat. Dat is het aanbod dat in principe openstaat voor losse inschrijvers. Dat vindbare aanbod is in elk geval relevant voor werkzoekenden zonder werk, voor zzp-ers en voor werkenden die liever niet via hun werkgever scholing regelen (bijvoorbeeld omdat ze ander werk ambiëren en hun huidige werkgever nog niet over die ambitie hebben geïnformeerd). Mbo-instellingen kunnen zich (ook) richten op afzonderlijke werkgevers om groepsgewijs werknemers te scholen (b2b) of kunnen samenwerken met gemeenten en/of UWV om werkzoekenden om- of op te scholen. Uit de interviews en de overige documentatie blijkt inderdaad dat veel mbo-instellingen mogelijkheden hebben voor werkgevers om certificaatrajecten te organiseren die niet op de website staan vermeld. Soms staat een certificaatraject wel op een website, maar is daarbij aangegeven dat het enkel bedoeld is voor inschrijving via een werkgever. Het belang van een b2b-aanbod blijkt bijvoorbeeld ook uit de Nationale Zorgklas (NZK). Daarin werken circa 34 instellingen samen bij het aanbieden van drie certificaatrajecten in de zorg. Uit de websearch blijkt dat bij een deel van die instellingen dat aanbod niet expliciet op de eigen website staat vermeld. Het hoogste aantal op websites vindbare aanbieders, namelijk 17, is er bij het NZK-traject 'Individuele basiszorg verlenen, niveau 2'. Bij de twee andere NZK-trajecten ('Individuele zorg verlenen, niveau 3' en 'Individuele ondersteuning thuis') zijn er respectievelijk 13 en 7 instellingen gevonden met een aanbod op de website voor individuele inschrijvers. Veel betrokken instellingen vermelden twee (of soms drie) NZK-trajecten, andere instellingen in het NZK-verband dus geen.

Het niet vermelden van certificaatrajecten op de website die op verzoek wel georganiseerd kunnen worden, doen veel mbo-instellingen omdat de ervaring ook in 2021 nog is dat het op de website zichtbare aanbod vaak weinig individuele inschrijvers trekt. Individuele aanmelders belanden daardoor nogal eens op een wachtlijst. Omdat de feitelijke start van een scholingstraject vaak pas mogelijk is als er voldoende aanmeldingen zijn voor een groepsgewijze start, moet de start nogal eens uit- of afgesteld worden. Het openzetten van trajecten voor individuele inschrijvers kan aldus tot teleurstellingen bij die inschrijvers leiden. Bij het groepsgewijs scholen in opdracht van een of meer werkgevers speelt dat minder of niet. In de interviews in 2022 is gebleken

dat sommige instellingen hun trajecten zo zijn gaan organiseren dat individuele inschrijvers op meerdere momenten kunnen starten in een individuele route, zodat de start voor individuele inschrijvers niet meer afhankelijk is van de vraag of de groep 'vol zit'.

2.4 Aantal aanbieders per mbo-certificaat

Bekeken is voorts welke certificaatrajecten minimaal door één aanbieder op een website worden vermeld en bij welke certificaten er helemaal geen aanbod op websites is te vinden.

Aantallen bidders per keuzedeel

Bij 82 van de 232 vastgestelde certificaten voor keuzedelen is minimaal één aanbieder gevonden met een aanbod op de website. In Bijlage 1 is per sector dat aanbod weergegeven. Het gaat met name om een aanbod in de *Techniek en gebouwde omgeving* met 27 op websites vindbare certificaatrajecten en in de *Zorg, welzijn en sport*, met 26 vindbare certificaatrajecten.

In de *Zorg, welzijn en sport* springen vier trajecten eruit met meer dan tien aanbieders, namelijk 'Helpende plus', 'Verzorgende en verpleegtechnische handelingen', 'Verplegende en verpleegtechnische handelingen' en 'Werken met baby's'. Anderzijds hebben zeven van de 26 vindbare certificaatrajecten in de *Zorg, welzijn en sport* maar één vindbare aanbieder. In de *Techniek en gebouwde omgeving* zijn er geen trajecten die eruit springen met veel vindbare aanbieders; het gaat meestal om hooguit twee aanbieders en bij ongeveer de helft van de certificaten om maar één vindbare aanbieder.

In de sectoren *ICT & creatieve industrie* en *Voedsel, groen & gastvrijheid* is er met elk acht vindbare certificaatrajecten een redelijk aanbod. 'Digitale vaardigheden (basis en gevorderd)', 'Basis programmeren', 'Basis webdevelopment' en 'Lean en Creatief' worden het vaakst aangeboden, namelijk door drie tot zes instellingen. In de sector *Handel*, de sector *Mobiliteit, transport, logistiek en maritiem* en de sector *Zakelijke dienstverlening en veiligheid* gaat het elk om hooguit drie certificaten met een vindbaar aanbod. Daar staat tegenover dat de trajecten 'Ondernemerschap', 'Koerier bestelauto' en 'Basisvaardigheden metaal bewerken' in deze sectoren wel door relatief veel (vier tot zes) instellingen zichtbaar worden aangeboden.

Aantallen bidders per beroepsonderdeel

Van de in totaal 45 certificaten voor beroepsgerichte onderdelen zijn er 22 getraceerd die door minimaal één instelling worden aangeboden op een website. In Bijlage 1 is dat aanbod in een tabel weergegeven. Het betreft vooral een aanbod in de *Zorg, welzijn en sport*, waarbij er enkele trajecten door relatief heel veel instellingen (circa 15) worden aangeboden, waaronder twee trajecten die onder de Nationale Zorgklas vallen. In de *Techniek en gebouwde omgeving* wordt alleen 'Meewerken in de productie' door meer dan één instelling aangeboden. In de andere sectoren valt in dit opzicht alleen het mbo-certificaat 'Koken in de horeca' op, met zes aanbieders; de overige vindbare trajecten hebben maar 1 of 2 aanbieders.

Per saldo springt bij de wel op websites vindbare trajecten een beperkt aantal trajecten eruit met een zichtbaar aanbod bij relatief veel instellingen (5 of meer). Bij de keuzedelen gaat dat in totaal om veertien trajecten en bij de beroepsonderdelen gaat dat om zes trajecten. De overige trajecten worden door weinig instellingen of – vaker - helemaal niet op websites aangeboden.

2.5 Samenvatting en conclusies aanbod certificaatrajecten

Het aantal vastgestelde mbo-certificaten is in de afgelopen twee jaar gegroeid van een stand in mei 2020 van 196 certificaten (176 keuzedelen en 20 beroepsgerichte onderdelen, exclusief LNV-certificaten) naar een stand begin 2022 van 277 certificaten (232 keuzedelen en 45 beroepsgerichte onderdelen, exclusief LNV-certificaten). Bij de keuzedelen is er nu in alle sectoren een substantieel aantal mbo-certificaten, met het grootste aantal in de *Techniek en gebouwde omgeving*, in de *Zorg, welzijn en sport* en in de *ICT en creatieve industrie*. In die drie sectoren groeide in de afgelopen jaren alleen het aantal certificaten in de *Techniek en gebouwde omgeving* duidelijk. Het aantal certificaten voor beroepsonderdelen is met name in de sector *Zorg, welzijn en sport* gegroeid.

Aan de aanbodzijde valt ten eerste op dat het aantal instellingen dat certificaatrajecten aanbiedt, flink lijkt te zijn gegroeid. Bij de *bekostigde instellingen* zijn er nu 34 instellingen met een op de website vindbaar aanbod van een of meer certificaatrajecten en bij de *niet-bekostigde instellingen* gaat dat om dertien aanbieders. Er is vooral een vindbaar aanbod in de *Zorg, welzijn en sport* en in mindere mate in de *Techniek en gebouwde omgeving*. Voorts valt in de websearch op dat twee derde deel van de keuzedelen en de helft van de beroepsonderdelen niet voor individuele inschrijvers vindbaar is op websites van mbo-instellingen, en bij veel wel aangeboden trajecten zijn er maar een of twee aanbieders. Het werkelijk aantal aanbieders per certificaat is echter groter, omdat veel instellingen een deel of hun gehele certificatenaanbod niet zichtbaar op hun website tonen en dit enkel aanbieden in direct contact met werkgevers, die groepen werknemers voor scholing kunnen aanmelden. Bij de analyse in het navolgende hoofdstuk van de deelname aan certificaatrajecten ontstaat meer inzicht in dat niet direct op websites vindbare aanbod.

Hoofdstuk 3

Deelname aan certificaatrajecten

Een belangrijke onderzoeksvraag is die naar de deelname aan certificaatrajecten. We beschikken echter niet over deelnemersgegevens voor alle certificaatrajecten. Sinds kort zijn er wel landelijke data van DUO beschikbaar over aantallen *behaalde* certificaten, al gaat het nog om voorlopige cijfers. Ten tijde van de eerste tussenrapportage waren die cijfers nog niet beschikbaar.

De beschikbare gegevens hebben enkele beperkingen. DUO heeft, op basis van het Register Onderwijs Deelnemers (voorheen BRON) een aantal gegevens beschikbaar gesteld over behaalde mbo-certificaten in de derde leerweg; instellingen kunnen ook, buiten de derde leerweg, aan studenten die stoppen met een diplomatraject maar wel voldoende onderdelen hebben behaald, een certificaat uitreiken. Een belangrijke beperking voor het verkrijgen van inzicht in de deelname aan certificaatrajecten is dat studenten die nog bezig zijn en het traject nog niet hebben afgerond, nog niet in deze cijfers zijn opgenomen. Ook kan er mogelijk een achterstand zijn bij de uitwisseling van gegevens over behaalde certificaten bij DUO. Tezamen geeft dit een vertraging bij de analyse van de deelname op basis van behaalde mbo-certificaten.

Onderstaand geven we de ontwikkelingen weer van het aantal behaalde certificaten, met uitsplitsingen naar bekostigde en niet-bekostigde instellingen, naar type certificaat en naar sector.

3.1 Totale aantallen behaalde mbo-certificaten

Bij het totaal aantal mbo-certificaten, inclusief de LNV-certificaten, is een toename zichtbaar van 67 behaalde certificaten in 2018 naar 3363 behaalde certificaten in 2021 (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 Totaal behaalde certificaten in de derde leerweg, inclusief LNV-certificaten

	2018	2019	2020	2021
Totaal	67	457	1312	3363

Bron: DUO (eigen bewerking).

Vanaf tabel 3.2 zijn de LNV-certificaten niet meer meegenomen. Het aldus getelde aantal behaalde certificaten was in 2018 nog 42, dit nam toe tot 1845 in 2021. Vanaf 2019 is zichtbaar dat het aantal behaalde certificaten jaarlijks ongeveer (ruim) verdubbeld. Of die trend zich na 2021 voortzet moet uiteraard nog blijken.

Tabel 3.2 Totaal behaalde certificaten in de derde leerweg, exclusief LNV-certificaten

	2018	2019	2020	2021
Totaal	42	357	805	1845

Bron: DUO (eigen bewerking).

Bekostigde versus niet-bekostigde instellingen

De meeste mbo-certificaten worden behaald door studenten van bekostigde instellingen (tabel 3.3); in de vier monitorjaren is 80 tot 90 procent van de mbo-certificaten aan een bekostigde instelling behaald. In 2021 is wel een relatief grote toename te zien (een verdrievoudiging, van 85 naar 248) van het aantal bij niet-bekostigde instellingen behaalde mbo-certificaten. Bij de bekostigde instellingen was er 'slechts' ruim een verdubbeling van het aantal in 2021 ten opzichte van 2020.

Tabel 3.3: Totaal behaalde mbo-certificaten in de derde leerweg, exclusief LNV-certificaten, naar aanbieder

	2018	2019	2020	2021
Bekostigde Instellingen	38	295	720	1597
Niet-bekostigde instellingen	4	62	85	248

Bron: DUO (eigen bewerking).

Keuzedelen versus beroepsgerichte onderdelen

In 2018 ging het logischerwijze bij alle 42 behaalde certificaten om keuzedelen, aangezien het behalen van certificaten voor beroepsgerichte onderdelen pas vanaf 2019 mogelijk werd (tabel 3.4). In 2019 zijn voor het eerst certificaten voor beroepsonderdelen behaald. In dat jaar ging het nog om negen procent van alle behaalde certificaten. In 2020 groeide het aantal uitgereikte certificaten voor keuzedelen flink, terwijl het aantal uitgereikte mbo-certificaten voor beroepsonderdelen in absolute zin amper steeg (met 11, van 32 naar 43). In 2021 was er echter juist een relatief sterke toename van het aantal behaalde certificaten voor beroepsonderdelen. Ongeveer een derde deel van alle uitgereikte certificaten betrof in 2021 een certificaat voor een beroepsonderdeel, waardoor er een zekere inhaalslag zichtbaar is.

Tabel 3.4: Totaal behaalde certificaten in de derde leerweg, exclusief LNV-certificaten, naar type

	2018	2019	2020	2021
Beroepsonderdelen	0	32	43	578
Keuzedelen	42	325	762	1267

Bron: DUO (eigen bewerking).

3.2 Behaalde certificaten naar soort certificaat, sector en type aanbieder

In Tabel 3.5 zijn de behaalde certificaten uitgesplitst naar type aanbieder (bekostigd en niet-bekostigd) en daarbinnen naar soort certificaat (keuzedeel en beroepsonderdeel). In de eerste twee jaren dat het mogelijk was om certificaten voor beroepsonderdelen te behalen, werden deze certificaatrajecten bijna alleen behaald aan bekostigde instellingen. In 2021 is er bij de niet-bekostigde instellingen een relatief sterke groei (van 6 naar 112 behaalde certificaten) bij de behaalde certificaten voor beroepsonderdelen. Deze stijgende trend is bij de niet-bekostigde instellingen

minder sterk zichtbaar bij de certificaten verbonden aan keuzedelen. In 2021 worden er daardoor bij de niet-bekostigde instellingen bijna evenveel certificaten voor beroepsonderdelen behaald als voor keuzedelen. Bij de bekostigde instellingen gaat het ook in 2021 vooral nog om keuzedelen, waarbij echter de beroepsonderdelen ook qua aandeel duidelijk in opkomst zijn.

Tabel 3.5: Totaal behaalde certificaten in de derde leerweg, exclusief LNV-certificaten, naar aanbieder en type

		2018	2019	2020	2021
Bekostigde Instelling	Beroepsonderdelen	0	32	37	466
	Keuzedelen	38	263	683	1131
Niet-bekostigde instelling	Beroepsonderdelen	0	0	6	112
	Keuzedelen	4	62	79	136

Bron: DUO (eigen bewerking).

Behaalde certificaten per sector bij bekostigde en niet-bekostigde instellingen

tabel 3.6 focust op de behaalde mbo-certificaten bij bekostigde instellingen, die zijn uitgesplitst naar sector en type certificaat. Zichtbaar is dat mbo-certificaten vooral behaald zijn in de sector *Zorg, welzijn en sport*. Zowel bij de keuzedelen als de beroepsonderdelen is het aantal behaalde certificaten wel enigszins in opkomst in enkele andere sectoren, namelijk *Techniek en gebouwde omgeving* en *Voedsel, groen en gastvrijheid*. Maar het leeuwendeel van de certificaten is bij de bekostigde instellingen ook in 2021 behaald in de *Zorg, welzijn en sport*. In totaal gaat het in die sector in 2021 om bijna 1500 uitgereikte certificaten, tegenover ruim 100 in de overige sectoren tezamen.

Tabel 3.6: Totaal behaalde certificaten derde leerweg bekostigde instellingen, exclusief LNV-certificaten, naar type en sectorkamer

	Sectorkamer	2018	2019	2020	2021
Beroepsonderdelen	Techniek en gebouwde omgeving	0	8	0	24
	Voedsel, groen en gastvrijheid	0	3	0	10
	Zorg, welzijn en sport	0	21	37	432
Keuzedelen	Handel	0	0	0	13
	ICT en creatieve industrie	1	3	4	7
	Mobiliteit, transport, logistiek en maritiem	0	0	1	13
	Techniek en gebouwde omgeving	0	7	0	34
	Voedsel, groen en gastvrijheid	0	0	18	8
	Zakelijke dienstverlening en veiligheid	0	0	0	1
	Zorg, welzijn en sport	37	253	660	1055

Bron: DUO (eigen bewerking).

Bij de niet-bekostigde instellingen zijn de uitgereikte certificaten zelfs, nog sterker dan bij de bekostigde, bijna uitsluitend behaald in de sector *Zorg, welzijn en sport*, zowel bij de beroepsonderdelen als bij de keuzedelen. Daarbuiten is alleen in 2020 en alleen in de sector *Zakelijke dienstverlening en veiligheid* een beperkt aantal (9) certificaten behaald.

Tabel 3.7: Totaal behaalde certificaten niet-bekostigd, exclusief LNV, naar type en sectorkamer

	Sectorkamer	2018	2019	2020	2021
Beroepsonderdelen	Zorg, welzijn en sport	0	0	6	112
Keuzedelen	Zakelijke dienstverlening en veiligheid	0	0	9	0
	Zorg, welzijn en sport	4	62	70	136

Bron: DUO (eigen bewerking).

3.3 Aantallen behaalde specifieke certificaten

In deze paragraaf bekijken we voor de afzonderlijke mbo-certificaten hoe vaak die certificaten zijn uitgereikt.

Behaalde specifieke certificaten bij bekostigde instellingen per sector

In tabel 3.8 zijn de behaalde certificaten voor beroepsonderdelen per sector gespecificeerd. Tot 2021 was het certificaat 'Regievoering en vakontwikkeling in de zorg' jaarlijks het vaakst behaalde certificaat voor een beroepsonderdeel. In 2021 veranderde dit, het certificaat 'Individuele basiszorg verlenen' is toen veruit het vaakst (208 keer) behaald, waarbij dit certificaat in 2021 tevens voor het eerst is uitgereikt. Ook andere certificaten in de zorg werden in 2021 voor het eerst uitgereikt en toen direct relatief vaak (40 tot 75 keer). Dat betreft de certificaten 'Individuele ondersteuning van de cliënt met (verstandelijke) beperking', 'Individuele zorg verlenen' en 'Ondersteunen bij wonen en welbevinden'.

Tabel 3.8: Behaalde certificaten voor beroepsonderdelen derde leerweg, bekostigde instellingen, excl. LNV-certificaten, naar type en certificaat

Sectorkamer	C-code	Certificaat	Kwalificatie	Niveau	2018	2019	2020	2021
Techniek en gebouwde omgeving	C0019	Basisonderhoud aan toestellen werktuigkundige installaties	Monteur service en onderhoud installaties en systemen	2	0	0	0	24
	C0029	Technisch adviseren vastgoedonderhoud	Projectmanager vastgoedonderhoud	4	0	8	0	0
Voedsel, groen en gastvrijheid	C0021	Koken in de horeca	Kok	2	0	3	0	10
Zorg, welzijn en sport	C0039	Individuele basiszorg verlenen	Helpende Zorg en Welzijn	2	0	0	0	208
	C0042	Individuele ondersteuning van de cliënt met (verstandelijke) beperking	Persoonlijk begeleider gehandicaptenzorg	4	0	0	0	41
	C0053	Individuele zorg verlenen	Verzorgende IG	3	0	0	0	75
	C0033	Ondersteunen bij wonen en welbevinden	Helpende Zorg en Welzijn	2	0	0	0	65
	C0024	Ondersteuning thuis	Helpende Zorg en Welzijn	2	0	0	10	0
	C0055	Regievoering en vakontwikkeling in de zorg	Verzorgende IG	3	0	21	27	43

Bron: DUO (eigen bewerking).

Binnen de keuzedelen (zie tabel in bijlage 1) is 'Helpende plus' elk jaar bij de bekostigde instellingen verreweg het vaakst behaalde certificaat (711x behaald in 2021), vanaf 2019 op forse afstand gevolgd door 'Verplegende en verpleegtechnische handelingen' (91 keer behaald in 2021). Ook de certificaten 'Verzorgende en verpleegtechnische handelingen' (57 keer) en 'Assisteren bij zorg en welzijn' (56 keer) werden relatief vaak uitgereikt. Voor de andere keuzedelen is het aantal behaalde certificaten vaak laag (10 of minder), wat indiceert dat voor die trajecten landelijk gezien er waarschijnlijk één of hooguit twee groepen deelnemers is geweest.

Behaalde specifieke certificaten bij niet-bekostigde instellingen per sector

Bij niet-bekostigde instellingen zijn er bij de beroepsonderdelen tot en met 2021 alleen certificaten behaald in de *Zorg, welzijn en sport*. Het certificaat 'Individuele ondersteuning in de maatschappelijke zorg' is in 2021 met 62 behaalde certificaten duidelijk het vaakst uitgereikt, gevolgd door 'Ondersteuning thuis' met 20 certificaten (zie tabel 3.9).

Tabel 3.9: Behaalde certificaten beroepsonderdelen derde leerweg, niet-bekostigde instellingen, excl. LNV-certificaten, naar type, sector en certificaat

Sectorkamer	Code	Certificaat	Kwalificatie	Niveau	2018	2019	2020	2021
Zorg, welzijn en sport	C0039	Individuele basiszorg verlenen	Verzorgende IG	3	0	0	0	16
	C0059	Individuele ondersteuning in de maatschappelijke zorg	Begeleider specifieke doelgroepen	3	0	0	0	62
	C0053	Individuele zorg verlenen	Verzorgende IG	3	0	0	0	11
	C0024	Ondersteuning thuis	Helpende Zorg en Welzijn	2	0	0	0	20
	C0055	Regievoering en vakontwikkeling in de zorg	Verzorgende IG	3	0	0	6	3

Bron: DUO (eigen bewerking).

Bij de keuzedelen is ook bij de niet-bekostigde instellingen het certificaat 'Helpende plus' het vaakst behaald (96 keer in 2021), vanaf 2020 gevolgd door het certificaat 'Assisteren bij zorg en welzijn' (40 keer in 2021). Niet-bekostigde instellingen hebben voor andere keuzedelen nauwelijks certificaten uitgereikt (zie tabel in bijlage 1).

Aanvullende informatie over deelname

De bovenstaande cijfers bieden zoals gezegd een onderschatting van het werkelijke aantal deelnemers aan certificaatrajecten. Dat komt zogezegd doordat een deel van de deelnemers nog in het traject zit en dus in 2021 nog geen certificaat behaalde. Ten tweede is het mogelijk dat nog niet alle gegevens over de in 2021 behaalde certificaten waren uitgewisseld met DUO, op het moment dat DUO de data heeft aangeleverd ten behoeve van deze monitor.

Aanwijzingen dat het feitelijk aantal deelnemers groter is dan uit de aantallen behaalde certificaten blijkt, komen bijvoorbeeld uit de recente evaluatie van de Nationale Zorgklas⁶. Daarin wordt beschreven dat het totaal aantal deelnemers aan de drie certificaatrajecten die de Nationale Zorgklas stimuleert ruim 2000 is. Ook als we daarvan de 'no-show' (11%) en het aandeel stoppers zonder certificaat (18%) die er volgens de evaluatie waren van aftrekken, blijven er circa 1400 deelnemers over die nog zeker niet allemaal in het diplomaregister zijn terug te vinden. Uit de data van DUO blijkt dat de drie trajecten die ook in het kader van de Nationale Zorgklas worden aangeboden, tot in totaal 372 behaalde certificaten hebben geleid. Voorts melden sommige afzonderlijke mbo-instellingen in het kader van deze monitor deelnamecijfers (in het geval van een mbo-instelling 450 deelnemers in 2021) die ook suggereren dat de werkelijke deelname hoger ligt dan nu uit de DUO-cijfers over behaalde mbo-certificaten blijkt.

⁶ CINOP (2022), Evaluatie mbo-certificaten via de Nationale Zorgklas.

3.4 Behaalde certificaten versus het vindbare aanbod aan certificaatrajecten

In het voorgaande hoofdstuk is beschreven dat maar ongeveer een derde deel van alle vastgestelde certificaten vindbaar is als trajectaanbod op websites van instellingen. Hierbij is echter aangetekend dat veel mbo-instellingen op verzoek van werkgevers ook andere certificaatrajecten kunnen aanbieden, zodat het werkelijke aanbod en het werkelijke aantal aanbieders groter kan zijn dan op grond van een websearch kan lijken. Als dat b2b-aanbod inderdaad ook andere mbo-certificaten betreft dan die vindbaar zijn op websites, dan zou dat in de DUO-cijfers over behaalde certificaten moeten zijn terug te vinden. In deze paragraaf bekijken we dat nader, door het vindbare trajectaanbod te vergelijken met de feitelijk behaalde mbo-certificaten. Twee vragen zijn dan van belang:

- Zijn er tot en met 2021 certificaten uitgereikt die geen vindbaar trajectaanbod hebben op websites?
- Welke delen van het mogelijke en van het vindbare trajectenaanbod leidden concreet tot en met 2021 tot door deelnemers behaalde certificaten?

Uitgereikte certificaten zonder vindbaar trajectaanbod op websites van instellingen

Als er certificaten zijn uitgereikt die niet op websites van instellingen te vinden zijn, dan moet dat logischerwijze een b2b-aanbod betreffen waarbij het traject op aanvraag van een of meer werkgevers of van een gemeente of UWV is verzorgd. De vergelijking van het op websites vindbare aanbod en de feitelijk behaalde certificaten tot en met 2021 levert op dat voor twee keuzedelen geen op websites traceerbaar aanbod (meer) te vinden is, terwijl er wel certificaten zijn behaald. Dat betreft ten eerste het certificaat 'Onderhoud aan windturbines' dat in 2019 zeven keer is uitgereikt, maar daarna niet meer. Voorts gaat het om een certificaat in de zorg, 'Jeugd- en opvoedhulp', dat eenmaal is uitgereikt, in 2021. Voorts is er ook een beroepsonderdeel ('Basisonderhoud aan toestellen werktuigkundige installaties') dat in 2021 tot relatief veel (24) uitgereikte certificaten leidde terwijl geen enkele instelling dit traject zichtbaar op zijn website aanbiedt. Wel is te achterhalen dat dit certificaat wordt gepromoot door de installatiebranche in een publiek-private samenwerking met onder meer de Vakschool Technische Installaties (VTI) en ROC van Amsterdam. Dit is hiermee een voorbeeld van een b2b-aanbod dat niet (direct) voor individuele inschrijvers openstaat, maar recent wel tot een relatief grote deelname leidt.

Het resultaat tezamen echter indiceert dat het bij het b2b-aanbod en het trajectaanbod op websites vooralsnog voor het overgrote deel om dezelfde certificaten lijkt te gaan. Het b2b-aanbod leidt hiermee vooralsnog niet tot een substantiële toename van de verscheidenheid aan verzorgde certificaatrajecten.

Vindbaar aanbod dat niet leidt tot uitgereikte certificaten

Van de wel op websites vindbare certificaatrajecten heeft een flink deel nog niet geleid tot een uitgereikt certificaat. Op websites zijn zoals gezegd 82 verschillende keuzedelen vindbaar met een trajectaanbod dat tot een certificaat leidt. Daarvan zijn er 31 die daadwerkelijk tot de uitreiking van een of meer certificaten hebben geleid. Bij de beroepsgerichte onderdelen zijn er in totaal 10 trajecten die tot de uitreiking van minimaal één mbo-certificaat hebben geleid, terwijl er op websites 22 verschillende trajecten zijn te vinden. Een mogelijkheid is hierbij zoals gezegd, met name bij recent vastgestelde certificaten, dat een deelname pas in 2022 zichtbaar wordt doordat deelnemers nu nog in het traject zitten of binnenkort daarmee starten. Per saldo kan voor nu echter

worden gesteld dat een groot deel van de mbo-certificaten, óók van de op websites vindbare trajecten, nu nog geen praktische betekenis heeft voor de scholing van werkenden en werkzoekenden. Ook kan worden geconcludeerd dat, gelet op de vaak kleine aantallen behaalde certificaten, de trajecten die wel zijn uitgevoerd vaak nog maar één of hooguit twee keer zijn verzorgd.

3.5 Samenvatting en conclusies deelname aan certificaatrajecten

Cijfers over deelname aan certificaatrajecten zijn er niet; we baseren ons daarom voor een inzicht in de deelname op informatie over aantallen behaalde certificaten. Dit geeft waarschijnlijk wel een onderschatting van het werkelijke aantal deelnemers in 2021, doordat een deel van de deelnemers die in 2021 zijn begonnen nog in het traject zit. Ook zijn mogelijk nog niet alle behaalde certificaten opgenomen in de cijfers die door DUO beschikbaar zijn gesteld.

Uit de beschikbare cijfers blijkt dat het aantal behaalde mbo-certificaten groeiende is en jaarlijks ruim verdubbelde in de afgelopen drie jaar tot een aantal van 1.845 in 2021 (exclusief LNV-certificaten). De meeste mbo-certificaten zijn behaald aan bekostigde instellingen; het aantal behaalde certificaten bij niet-bekostigde instellingen groeide het laatste jaar wel relatief snel. Ook het aantal behaalde certificaten voor beroepsonderdelen groeide het laatste jaar relatief hard; in 2021 is ongeveer twee op de drie behaalde certificaten een keuzedeel en een op de drie een beroepsonderdeel. Naar sector bezien wordt het grote merendeel van de certificaten behaald in de sector *Zorg, welzijn en sport*. Een beperkt aantal trajecten in de zorgsector springt er daarbij uit met relatief veel behaalde certificaten. Veel andere certificaten zijn hooguit tien keer uitgereikt in 2021, wat indiceert dat veel certificaatrajecten landelijk een- of hooguit tweemaal zijn verzorgd. Ten slotte hebben we nog bekeken of het b2b-aanbod dat *niet* op websites staat, nog leidt tot een substantiële toename van de verscheidenheid aan verzorgde certificaatrajecten. Dat blijkt niet het geval; het b2b-aanbod en het trajectaanbod op websites lijken vooralsnog bijna geheel te overlappen. Voorts blijkt dat ook de meeste trajecten die op websites vindbaar zijn, nog niet tot het behalen van certificaten door deelnemers hebben geleid. Per saldo kan daarom worden geconcludeerd dat het grootste deel van de mbo-certificaten nu nog geen praktische betekenis heeft voor de scholing van werkenden en werkzoekenden; het grote merendeel van de deelname betreft tot nu toe een relatief klein aantal trajecten.

Ervaringen met certificaatrajecten

In dit hoofdstuk ligt de focus op de volgende onderzoeksvragen:

- Welke overwegingen hebben instellingen bij het al dan niet aanbieden van certificaatrajecten?
- Welke betrokkenheid hebben bedrijven bij het ontwikkelen van certificaatrajecten?
- Welke ervaringen zien instellingen bij deelnemers en werkgevers?
- Welke effecten op nascholing zien instellingen als gevolg van de certificaatrajecten?
- Welke ervaringen hebben aanbieders met de certificaatrajecten?

Opmerkingen vooraf

Voor dit hoofdstuk is geput uit de resultaten van de interviews met landelijke actoren en met mbo-instellingen en uit door interviewpartners aangeleverd aanvullend materiaal. Er is nog niet direct met deelnemers en met werkgevers die scholingstrajecten met mbo-instellingen organiseren, gesproken. De onderstaande weergave van bevorderende en belemmerende factoren kan daardoor een onvolledig beeld geven of bepaalde zaken over- of juist onderbelichten. De voorliggende monitor van de mbo-certificaten is een onderzoek in ontwikkeling, waarin elk jaar meer informatie kan worden verzameld en beschikbaar komt, waardoor het inzicht zich elk jaar verder kan verdiepen en verbreden.

4.1 Overwegingen en drempels bij aanbod en deelname certificaatrajecten

In de eerste ronde interviews in 2020 bleek dat bevraagde onderwijsinstellingen de mbo-certificaten een interessante en veelbelovende ontwikkeling vonden. Volgens geïnterviewden bij bekostigde instellingen leiden de mbo-certificaten tot een versnelling in het denken over de bijdrage van het mbo aan een Leven Lang Ontwikkelen. Geïnterviewden noemden de certificaatrajecten van strategisch belang, doordat deze aanzetten tot meer afstemming en samenwerking met het werkveld. Wel was er bij veel instellingen nog een voorzichtige opstelling zichtbaar; de mbo-certificaten moesten duidelijk nog aan bekendheid winnen in het werkveld. Ook speelde de hoogconjunctuur volgens geïnterviewden een rol, waardoor veel werkgevers hun schaarse personeel niet wilden missen voor scholing. Ook onder werkzoekenden waren er weinig geschikte kandidaten voor scholing, vanwege de lage werkloosheid. Bij instellingen speelde bij de voorzichtige start voorts mee dat men eerst ervaring wilde opdoen met het administratieve en het logistieke proces rondom mbo-certificaten. Bij de niet-bekostigde instellingen (en ook wel bij de bekostigde) speelde nog mee dat er twijfels waren over de extra aantrekkingskracht die mbo-certificaten hadden ten opzichte van andere nascholing. Gemeld is dat voor werkgevers primair het praktische nut van scholing voorop staat. Het behalen van een formeel mbo-certificaat werd een mooie extra genoemd, maar richting werkgevers niet een krachtig argument. In het algemeen is gesteld dat het te vroeg was om het succes van mbo-certificaten te beoordelen. De trajecten zaten nog in de beginfase van ontwikkeling, uitvoering en bekendheid krijgen.

In de recente ronde interviews is gebleken dat in de bovenstaande context en overwegingen relatief weinig veranderingen zijn te constateren. Instellingen vinden de mbo-certificaten nog steeds een goede en veelbelovende ontwikkeling, maar het blijft nog te vroeg om het succes en de effecten van mbo-certificaten te beoordelen. Hierna is dit nader toegelicht.

4.1.1 Positieve trends en bevorderende omstandigheden

In het voorgaande hoofdstuk bleek dat de deelname aan certificaatrajecten vooralsnog in sterke mate in de zorgsector is geconcentreerd. In de recente interviews is de belangstelling voor certificaten in de zorg dan ook vaak groot genoemd, vanwege tekorten aan geschoold personeel en de vraag naar formele kwalificaties in de zorgsector. Ook is als belangrijke bevorderende factor genoemd dat er grote werkgevers zijn, waarmee afspraken zijn te maken over het scholen van groepen werknemers, waarbij werkgevers bovendien reeds gewend zijn aan vormen van nascholing van personeel. De inzet op mbo-certificaten varieert volgens geïnterviewden wel tussen delen van de zorg. In sommige delen van de zorg blijft men volgens geïnterviewden hechten aan complete diploma's, in andere delen heeft men sterker de inzet op mbo-certificaten omarmd (ook of met name voor zijinstromers en voor opscholers binnen de organisatie). Uit de interviews blijkt dat ook de Nationale Zorgklas een succesfactor te noemen is. De Nationale Zorgklas is zoals eerder aangegeven een landelijk initiatief om in samenwerking certificaten uit te werken en aan te bieden, waarbij er een subsidie van het ministerie van VWS is waardoor trajecten gratis zijn. In de Nationale Zorgklas doen ruim 30 mbo-instellingen (bekostigd en niet bekostigd) mee. De Nationale Zorgklas is zoals gemeld recent geëvalueerd⁷ en trekt volgens die evaluatie relatief veel (ruim 2000) deelnemers naar de drie trajecten van de Nationale Zorgklas. De belangrijkste conclusies uit die evaluatie zijn in onderstaand tekstkader samengevat.

Mbo-certificaten via de Nationale Zorgklas (NZK): ervaringen en effecten

Werkgevers geven in de evaluatie aan dat zij drie hoofdredenen hebben om deelnemers te laten scholen via de NZK: snel (nieuwe) medewerkers inzetbaar krijgen, zittende medewerkers toerusten voor nieuwe taken en medewerkers binden en boeien. Werkgevers zien bovendien het behalen van een mbo-certificaat als opmaat naar een diplomagericht traject. Het initiatief om deel te nemen lag meestal bij de zorgorganisatie. Deelnemers hebben ook verschillende redenen voor deelname: introductie voor werken in de zorg, persoonlijke ontwikkeling, een opstap naar een volledig diploma of doorgroeien naar een andere functie. Deelnemers staan vaak (zeer) positief tegenover mbo-certificaten. Ze zijn enthousiast over het duale en praktijkgerichte karakter van het traject. De intensiteit van het traject vindt een deel van de deelnemers een knelpunt, maar de meerderheid wil na het behalen van het mbo-certificaat wel verder met een volledige opleiding. De meeste werkgevers vindt dat er in de trajecten (tot op zekere hoogte) rekening wordt gehouden met eerder verworven competenties van deelnemers, deelnemers zijn daarover echter vaak minder te spreken. Zowel werkgevers als deelnemers waarderen wat zij in het certificaatraject geleerd hebben en de bijdrage aan de inzetbaarheid van deelnemers. Werkgevers noemen het wel lastig om de nieuwe kennis en vaardigheden van deelnemers juist te waarderen. Ook voor deelnemers is

⁷ CINOP (2022), Evaluatie mbo-certificaten via de Nationale Zorgklas.

niet altijd duidelijk óf en hoe hun functie verandert na het behalen van het mbo-certificaat. Aandachtspunt is volgens de evaluatie hiermee de positionering van medewerkers in de organisatie na het behalen van een mbo-certificaat. Werkgevers zijn per saldo vaak positief over de certificaatrajecten en ruim drie kwart van hen zou opnieuw medewerkers laten deelnemen en op die manier ook nieuwe medewerkers willen werven. De deelnemende onderwijsinstellingen zien per saldo mbo-certificaten als een succesvol middel om mensen om- en bij te scholen, zodat ze snel inzetbaar zijn voor werken in de zorg. Wel zijn ze vaak nog ontevreden over de deelname en hadden ze gehoopt op meer. Ook zijn instellingen niet positief over uitval bij deelnemers, die gemiddeld hoger is dan in een reguliere opleiding.
Bron: evaluatie NZK (CINOP, 2022)

Succesfactoren algemeen

Uit de interviews en bronnen zoals de evaluatie van de Nationale Zorgklas komt naar voren welke succesfactoren er zijn, waardoor de mbo-certificaten in de sector zorg relatief vaak zijn uitgereikt.

- In de zorgsector is de urgentie duidelijk aanwezig:
 - Er is veel vraag naar nieuw personeel en zijinstromers.
 - Er is veel behoefte aan nascholing, ook bij zittend personeel.
- Er is sprake van geformaliseerde beroepen met formele opleidingseisen.
- Bij sommige werkgevers zijn mbo-certificaten reeds ingebed in het functiegebouw, c.q. is duidelijk tot welke extra taken en verantwoordelijkheden (en waardering) het behalen van een mbo-certificaat kan leiden.
- Er zijn in de zorg grote werkgevers, die gewend zijn aan na- en bijscholing en waarmee makkelijker afspraken zijn te maken dan met veel kleine werkgevers.
- De samenwerking in de Nationale Zorgklas met subsidies van het ministerie van VWS voor deelname aan trajecten, is als geheel een succesfactor.
- Daarbij is ook gemeld dat het gericht benaderen van mbo-instellingen om mee te doen aan de Nationale Zorgklas, bij die instellingen weer kan leiden tot initiatieven bij andere trajecten.
- De positieve invloed van overige stimuleringsregelingen zoals de nieuwe STAP-regeling.

Trend buiten de zorgsector

De praktische betekenis van mbo-certificaten zit nu nog grotendeels in de zorgsector, behoudens enkele relatief succesvolle trajecten daarbuiten. Buiten de zorgsector wordt door geïnterviewden nog mondjesmaat een deelname gezien. Uit de interviews blijkt dat echter ook buiten de zorg grote kansen worden gezien voor mbo-certificaten, met name bij de omscholing van zijinstromers met bijvoorbeeld certificaatrajecten gericht op *basisvaardigheden* in een bepaald beroep, zoals het certificaat 'Basisvaardigheden metaal bewerken'. In de interviews is ook gemeld dat meer mbo-instellingen open staan voor certificaatrajecten, er over nadenken, er actief mee bezig zijn en kiezen voor een breder portfolio voor leven lang ontwikkelen. Veel instellingen zijn daarbij al wel in staat om snel een geschikt aanbod op te zetten voor werkgevers. Om die reden lijkt het er op dat de bottleneck voor de nog beperkte deelname aan certificaatrajecten (buiten de zorg), niet zozeer ligt bij het potentiële aanbod van trajecten, maar meer bij belemmerende factoren aan de vraagzijde, zoals onbekendheid met mbo-certificaten en tijdgebrek. In de navolgende paragraaf gaan we hierop nader in.

4.1.2 Belemmerende factoren voor certificaatrajecten

In de interviews zijn de navolgende factoren genoemd die een deelname aan certificaatrajecten kunnen belemmeren en ook aan aanbodzijde mogelijk een rem kunnen zetten op de bijdrage van mbo-certificaten aan scholing.

Krappe arbeidsmarkt

De krappe arbeidsmarkt heeft volgens geïnterviewden op vier manieren impact op de certificaatrajecten:

- Doordat er weinig werkloze werkzoekenden zijn en de resterende werkloze werkzoekenden relatief moeilijk bemiddelbaar zijn, zitten er in de bakken van gemeenten en UWV nog maar weinig schoolbare werkzoekenden.
- Individuele werkenden en zzp-ers zien nu minder de noodzaak van scholing in; er is toch wel werk voor hen te vinden.
- Werkgevers kunnen minder steun geven aan scholing van zittende werknemers, vanwege personele tekorten en het niet kunnen vinden van vervanging. Er is daardoor nog wel aandacht voor noodzakelijke scholing en ook scholing die instromers naar de sector kan trekken, maar minder ruimte voor minder urgente vormen van scholing (*need to know* versus *nice to know*).
- Ook mbo-instellingen kampen met een schaarste aan personeel, waardoor er minder capaciteit kan zijn om trajecten te ontwikkelen en uit te voeren. Ook SBB heeft overigens te maken met personele krapte en onderbezetting, waardoor er bijvoorbeeld minder snel voortgang gemaakt kon worden bij de optimalisering van de portal voor mbo-certificaten.

Coronamaatregelen

De coronamaatregelen hebben volgens geïnterviewden op twee manieren een impact (gehad). Ten eerste zijn er minder mogelijkheden tot praktijkleren bij werkgevers geweest door beperkende maatregelen bij bedrijven vanwege de pandemie. Ten tweede hebben of hadden de mbo-instellingen vanwege de coronamaatregelen, de verschuiving naar online onderwijs en daarna de herstelmaatregelen op grond van het NPO (Nationaal Programma Onderwijs) andere zaken aan hun hoofd. Daardoor zijn prioriteiten binnen mbo-instellingen (tijdelijk) verschoven, wat ten nadele van de mbo-certificaatrajecten kan werken.

Onbekendheid met mbo-certificaten

Geïnterviewden melden dat de onbekendheid van mbo-certificaten ook nu nog groot is bij de diverse betrokkenen. Werkgevers zien volgens geïnterviewden vaak het verschil niet goed tussen formele en andere vormen van scholing. Voor werkgevers is volgens geïnterviewden vaak veel belangrijker dat scholing direct praktisch bruikbaar is. Ook is in de interviews wel gemeld dat UWV en gemeenten soms weinig aandacht lijken te hebben voor het belang van het civiele effect van mbo-certificaten voor het langetermijnperspectief van werkzoekenden. Binnen mbo-instellingen zelf is de onbekendheid van mbo-certificaten volgens geïnterviewden soms ook nog vrij groot. Per saldo benoemden geïnterviewden vaak als grootste uitdaging om het grote en diverse certificaataanbod en de voordelen daarvan goed te communiceren richting het werkveld. Ook SBB onderkent het grote belang van informatievoorziening over de mogelijkheden van mbo-certificaten. SBB werkt daarom aan verdere verbeteringen van de portal 'kwalificatiestructuur' (opvolger van het digitale certificatenloket), met informatie over mbo-certificaten. SBB heeft voorts webinars georganiseerd en presentaties verzorgd voor diverse betrokkenen bij mbo-certificaten. Ook via

SBB-nieuwsbrieven en op de website van SBB is er herhaaldelijk aandacht geweest voor mbo-certificaten. Voorts heeft SBB samen met UWV, MBO Raad en NRTO een 'inspiratiekaart' ontwikkeld, met kansrijke beroepen en opleidingswegen daarnaartoe, waaronder mbo-certificaten. Er zijn dus diverse activiteiten gestart om de bekendheid van mbo-certificaten te vergroten. Geïnterviewden, ook bij SBB, stellen echter dat de informatievoorziening rond de mbo-certificaten nog onvoldoende is en dat er een nieuwe, grootsere communicatiestrategie nodig is.

Aansluiting op de organisatie en structuur van complete opleidingen

Onderwijsontwikkelaars en initiële opleidingen enerzijds en de afdelingen voor contractonderwijs anderzijds opereren volgens geïnterviewden nogal eens relatief los van elkaar. Aarzelingen binnen instellingen zijn daarbij ook een factor; de benodigde flexibele schil voor het certificatenaanbod bijvoorbeeld is lastig te organiseren. De focus blijft bij sommige (ook niet bekostigde) instellingen liggen op complete (wel waar mogelijk versnelde) diplomatrajecten. Intern is er bij mbo-instellingen volgens geïnterviewden nog veel 'oud systeemdenken'. Diploma's en initiële studenten staan daarin voorop. Daarbij is wel gemeld dat binnen sommige mbo-instellingen dit al fors omgeslagen is en dat dit binnen andere instellingen aan het veranderen is. Binnen instellingen wordt dan bijvoorbeeld breder ingezet op modularisering van opleidingen. En dan niet enkel vanuit de opbouw en logica van de initiële opleiding benaderd, maar steeds meer ook vanuit de mogelijkheid om modules als contractonderwijs aan werkgevers, werkenden en werkzoekenden aan te bieden. Deze aanpak is gebaat bij stapelbare eenheden die tot vrijstellingen in een diplomatraject leiden. Lastigheid die sommige geïnterviewden noemen, is dat de certificaten voor beroepsonderdelen niet altijd goed aansluiten op de modules waaruit een initiële mbo-opleiding bestaat. Geïnterviewden zien idealiter een samenhangend systeem van initieel en post-initieel opleiden. Er is echter een verschil tussen een modulaire opzet van opleidingen en modules op basis van een zelfstandige betekenis op de arbeidsmarkt. Dat kan volgens geïnterviewden ook het bepalen van vrijstellingen compliceren, voor een deelnemer die na het behalen van een mbo-certificaat voor een beroepsonderdeel verder wil met een volledige opleiding. Daarbij is ook opgemerkt dat er nu geen landelijke uitwisselbaarheid is van certificaten, dat wil zeggen een voor alle instellingen toepasbaar op certificaten gebaseerd vrijstellingenbeleid.

Mbo-certificaten zijn (nog) geen onderdeel van de beroepstructuur in het werkveld

Meermaals is door geïnterviewden opgemerkt dat het werk-/beroepenveld nu vaak nog niet is ingericht op mbo-certificaten. De mbo-certificaten zijn vaak nog geen onderdeel van een functiegebouwen en in vacatures wordt vaak gevraagd naar diploma's en niet naar mbo-certificaten. Een mbo-certificaat levert - op grond van een cao - daardoor niet per se extra waardering op. In de zorg worden daarbij wel veranderingen gezien en worden mbo-certificaten ook her en der in het functiegebouw opgenomen. Dat is in de voorgaande paragraaf een succesfactor genoemd.

Vaststelling en wijzigen van een mbo-certificaat

Het complete traject voor aanvraag, goedkeuring en ontwikkeling van een certificaatraject duurt volgens sommige geïnterviewden lang, soms een half tot een heel jaar. SBB onderkent dit en heeft vanaf het najaar van 2020 ingezet op een stroomlijning en inkorting van de procedure voor vaststelling van mbo-certificaten. Ook is er de mogelijkheid om aanvragen tussentijds te behandelen met een schriftelijke werkwijze. Ook het *wijzigen* van een kwalificatiedossier waarop een

mbo-certificaat is gebaseerd, noemen sommige geïnterviewden een aandachtspunt. De procedure is nu dat als een kwalificatiedossier wordt veranderd, dan het beroepsgerichte onderdeel ervan, waaraan een certificaat wordt verbonden, ook moet veranderen. Immers, studenten die een certificaatraject volgen schrijven zich in voor de meest actuele kwalificatie; dit geldt ook voor studenten die een deel van de kwalificatie volgen. Wijziging van een kwalificatie leidt daarmee tot noodzakelijk onderhoud van het daarop gebaseerde mbo-certificaat. In de interviews is dat meermaals als een lastige situatie benoemd, als het traject voor het betreffende mbo-certificaat op zichzelf eigenlijk geen wijzigingen behoeft.

Investerings binnen instellingen

In de interviews is vanuit instellingen gemeld dat kosten voor de baat uit gaan. De inzet op mbo-certificaten vergt investeringen en vraagt ook veel van de interne organisatie, omdat die vooral is ingericht op bol/bbl (diplomagerichte) trajecten. Aanbod van mbo-certificaten vergt een omslag in processen en denken en vergt ook een efficiënte aanpak om het uitvoerbaar te maken. De uitvoering kost nu ook in administratief opzicht relatief veel tijd per certificaat. Door de vaak kleine schaal van trajecten was en is het bovendien voor veel instellingen zoeken naar mogelijkheden om certificaatrajecten rendabel aan te bieden. Bijvoorbeeld door samen te werken tussen meerdere aanbieders of door deelnemers aan certificaatrajecten te mengen met de groep initiële studenten die een keuzedeel volgen. Al gemeld is dat certificaatrajecten ook wel als individueel te volgen (online) routes worden aangeboden, waardoor ook een start bij een klein aantal aanmeldingen mogelijk is.

Visie en samenhangende stimulering

Door sommige geïnterviewden is opgemerkt dat de beleidsmatige context en de stimuleringsagenda nog niet optimaal is. Er is, zo is opgemerkt, een waaier aan subsidies en regelingen, maar een heldere, samenhangende langetermijnvisie en beleid met een duurzame ondersteuning in een helder bestel voor initieel opleiden en Leven Lang Ontwikkelen ontbreekt. Het stelsel en de wetgeving voor mbo zou daarop aangepast moeten worden, met een heldere plek en ruimte voor de mbo-certificaten, zowel in het onderwijs als in het werkveld.

4.2 Samenwerking en betrokkenheid bedrijfsleven bij mbo-certificaten

In de eerste tussenrapportage is gemeld dat het onderwijsmateriaal voor een certificaatraject steeds samen met het bedrijfsleven is ontwikkeld of tenminste bij het bedrijfsleven getoetst is, waarbij er vaak een grote betrokkenheid bij werkgevers was. Voor het succes van mbo-certificaten is het daarnaast volgens geïnterviewden nodig dat de betrokkenheid van werkgevers zich ook vertaalt in aanmeldingen van werknemers voor deelname aan certificaatrajecten. In de eerste tussenrapportage is hierbij door geïnterviewden bij mbo-instellingen aangegeven dat de aanmeldingen nogal eens achterliepen bij de aan werkgeverszijde gewekte verwachtingen over de deelname. De nog lage bekendheid van certificaatrajecten bij werkgevers en werkenden was hierbij een factor. Anno 2022 kan worden gesteld dat de betrokkenheid van werkgevers bij de ontwikkeling van trajecten volgens geïnterviewden en blijkens andere bronnen nog steeds goed is. Vanuit de Nationale Zorgklas bijvoorbeeld is gemeld dat de betrokkenheid van werkgevers bij de inhoudelijke ontwikkeling van trajecten groot is. Ook bij andere certificaatrajecten blijkt uit de interviews

en informatie van SBB dat mbo-certificaten doorgaans in een intensief samenwerkingsproces tot stand komen. In bijvoorbeeld de al genoemde evaluatie van de Nationale Zorgklas bleek wel opnieuw dat onderwijsinstellingen aangeven dat zij bij de deelname aan trajecten op meer hadden gerekend of gehoopt van de zijde van werkgevers.

Wel is opgemerkt dat bij de ontwikkeling van certificaten werkgevers geneigd zijn er nog wat 'extra's' bij te stoppen wat niet direct bij een beroepsgericht onderdeel of keuzedeel past. Bij certificaten voor beroepsgerichte onderdelen of keuzedelen gaat het echter om een volledige aansluiting op de kwalificaties en keuzedelen van de kwalificatiestructuur mbo. Geïnterviewden hebben hier ook wel begrip voor, maar vinden soms ook dat de actuele arbeidsmarktbehoefte die bepalend is bij de ontwikkeling van mbo-certificaten, meer of sneller leidend zou moeten kunnen zijn.

Samenwerkingsverbanden bij het aanbod van certificaatrajecten

Veel instellingen stemmen af of werken onderling samen bij de ontwikkeling en het aanbod van een pakket aan certificaatrajecten. Dat kan ook lopen via een derde partij. Voorbeelden hiervan zijn de volgende verbanden:

- Een belangrijk samenwerkingsverband is de al vaker genoemde *Nationale Zorgklas* die in de zorgsector mbo-certificaatrajecten ontwikkelt en coördineert voor drie trajecten en waarin diverse partijen aan vraag- en aanbodzijde samenwerken.
- In Noord-Holland hebben vijf mbo-instellingen zich verenigd in een convenant, waarin is afgesproken dat bedrijven bij deze instellingen voor een zelfde (maatwerk)aanbod terecht kunnen. In de nabije toekomst kan dat mogelijk leiden tot meer, nauwere samenwerking in de concrete ontwikkeling en uitvoering van trajecten. De betrokken instellingen variëren overigens sterk in de mate waarin zij certificaatrajecten zichtbaar op hun websites tonen.
- Twee mbo-instellingen bieden hun certificaatrajecten aan via een samenwerkingsverband, de Onderwijsgroep Noordwest-Holland.

4.3 Ervaringen en effecten bij deelnemers en werkgevers

De ervaringen van en de effecten bij deelnemers en werkgevers zijn in deze monitoring nog niet rechtstreeks gepeild. Voor zover geïnterviewden hierover kunnen rapporteren, hebben zij de indruk dat deelnemers en werkgevers tevreden en enthousiast zijn over het traject. Deelnemers zijn met name tevreden dat niet een heel diplomatraject nodig is. Opleiden op maat heeft dan de voorkeur; dat kan via stappen ook leiden naar een diploma, in eigen tempo, met deelcertificaten. Bij werkgevers wordt ook tevredenheid gezien, met wel de kanttekening dat werkgevers over andere vormen van scholing, zolang die bijdragen aan de praktische vaardigheden van werknemers, net zo tevreden kunnen zijn. Hiervoor is voorts al beschreven dat uit de evaluatie van de Nationale Zorgklas blijkt dat zowel werkgevers als deelnemers per saldo tevreden zijn over de trajecten, waarbij deelnemers vaak ook de wens hebben om daarna een volledig diplomatraject te doorlopen.

4.4 Afsluitende focusgroep

In maart 2022 is het onderzoek ten behoeve van de tweede tussenrapportage afgesloten met een focusgroep met daarin vertegenwoordigers van SBB, MBO Raad, NRTO, VNO-NCW, Actiz, het ministerie van OCW en een bekostigde mbo-instelling die actief is met mbo-certificaten. De leden van de focusgroep hebben een reactie gegeven op de conceptrapportage en waar nodig suggesties gedaan voor aanvulling, nuancering of correctie van de tekst en voor nadere analyses.

De voorliggende rapportage is op basis van die feedback aangepast. Inhoudelijk hebben leden van de focusgroep daarbij enkele aandachtspunten ingebracht. Onderschreven is dat het op websites vindbare trajectenaanbod maar een deel van het verhaal is; de deelname die in samenspraak met werkgevers (of gemeente en UWV) tot stand komt, is belangrijk voor de vergroting van de deelname. Daarbij is het belang van samenwerking in de hele keten genoemd; het onderwijsveld en het werkveld ontwikkelen samen mbo-certificaten, maar het is de verantwoordelijkheid van mbo-instellingen om de uitvoering mogelijk te maken en die van het werkveld om deelname te organiseren en faciliteren. Die keten is bij veel mbo-certificaten nog niet gesloten, zo lijkt het, waardoor deelname kan achterblijven. Ook het belang van soepele en snelle procedures om voorstellen voor nieuwe mbo-certificaten in te dienen en goedgekeurd te krijgen, is genoemd. Voorts is genoemd dat de inbedding van mbo-certificaten (waar mogelijk) in functiegebouwen een belangrijke voorwaarde is voor het succes van mbo-certificaten. Ten slotte zijn signalen genoemd (die ook uit bijvoorbeeld de evaluatie van de Nationale Zorgklas bleken) dat deelnemers na het behalen van een certificaat voor een beroepsonderdeel problemen kunnen hebben met het krijgen van vrijstellingen voor een compleet diplomatraject. Ook maatwerk in certificaatrajecten zelf is genoemd als een aandachtspunt. De bovenstaande aandachtspunten worden meegenomen in de volgende onderzoeksfase, als onderdeel van het analysekader.

4.5 Samenvatting en conclusies ervaringen en effecten

Instellingen vinden de mbo-certificaten nog steeds een goede en veelbelovende ontwikkeling, maar het blijft nog te vroeg om het succes en de effecten van mbo-certificaten te beoordelen.

De mbo-certificaten zijn nu vooral een (relatief) succes in de zorgsector. Mogelijke verklaringen zijn dat er in de zorg al lange tijd tekorten zijn aan geschoold personeel met formele kwalificaties, dat er grote werkgevers zijn waarmee scholingsafspraken zijn te maken, dat werkgevers gewend zijn aan nascholing van personeel en dat mbo-certificaten bij sommige werkgevers al deel zijn van het functiegebouw waarbij duidelijk is tot welke extra taken en waardering het behalen van een mbo-certificaat leidt. De Nationale Zorgklas is voor de betreffende mbo-certificaten ook een succesfactor geweest, doordat in samenwerking certificaten zijn uitgewerkt en aangeboden, ondersteund door een deelnamesubsidie van het ministerie van VWS.

Buiten de zorgsector is de deelname nog veelal beperkt, waarbij geïnterviewden zeker wel kansen zien, maar ook belemmeringen. Er zijn enkele mogelijke verklaringen voor een achterblijvende deelname. Ten eerste is de krappe arbeidsmarkt een belemmering, onder meer doordat werkgevers die werknemers willen scholen geen vervanging kunnen vinden. De coronamaatregelen hebben voorts de mogelijkheden tot praktijkleren bij werkgevers beperkt. Daarnaast blijft de onbekendheid met mbo-certificaten bij werkgevers en werkenden nog groot, en zijn mbo-certificaten vaak nog geen deel van een functiegebouw; een mbo-certificaat levert daardoor niet per

se extra waardering op. Aan de zijde van de mbo-instellingen speelt mee dat de inzet op mbo-certificaten veel investeringen vergt en ook veel van de interne organisatie en cultuur vraagt die vaak vooral is gericht op diplomatrajecten. Ook hadden vanwege de pandemie mbo-instellingen tijdelijk andere zaken aan hun hoofd. Andere mogelijke belemmeringen aan aanbodzijde zijn dat de modularisering van initiële mbo-opleidingen niet altijd aansluit op modules op basis van een zelfstandige betekenis op de arbeidsmarkt. Dat kan het geven van vrijstellingen compliceren voor deelnemers die na het behalen van een mbo-certificaat verder willen met een volledige opleiding. Verder is de vaststelling van een mbo-certificaat een langdurig proces en kan een complicatie zijn dat een wijziging van een kwalificatiedossier ook de wijziging van een daarop gebaseerd certificaat nodig maakt, ook als dat certificaat volgens het werkveld geen wijzigingen behoeft. Per saldo lijkt het er echter op dat de belangrijkste beperkingen voor de deelname aan certificaatrajecten nu niet zozeer liggen aan aanbodzijde, maar aan vraagzijde zoals onbekendheid met mbo-certificaten en tijdgebrek. De samenwerking tussen het mbo en werkgevers bij de ontwikkeling van mbo-certificaten lijkt daarbij goed te verlopen, maar vanuit werkgevers gewekte verwachtingen over deelname aan trajecten lijken lang niet altijd te worden waargemaakt. Positief is dat als er deelname is, de beschikbare informatie indiceert dat deelnemers en werkgevers meestal tevreden zijn over de trajecten, waarbij deelnemers vaak de wens hebben om na behalen van het mbo-certificaat een volledig diplomatraject te doorlopen.

Samenvatting en conclusies

Sinds 2016 kunnen mbo-instellingen, in de derde leerweg, arbeidsmarktrelevante onderdelen van mbo-opleidingen aanbieden die met een door OCW vastgesteld mbo-certificaat kunnen worden afgesloten. Er kunnen certificaten worden verbonden aan keuzedelen of beroepsgerichte onderdelen die een zelfstandige betekenis hebben op de arbeidsmarkt. De mbo-certificaten zijn vooral bedoeld voor bij-, op- en omscholing van werkenden en werkzoekenden, met als doel dat zij breder inzetbaar worden en/of weer voldoen aan de nieuwe eisen van een veranderd beroep. Een behaald mbo-certificaat wordt geregistreerd in het diplomaregister van DUO.

In opdracht van NRO en OCW monitort ResearchNed het aanbod van en de deelname aan certificaatrajecten en de effecten daarvan. Deze tweede tussenrapportage geeft een beeld van de stand van zaken en ervaringen aan het begin van 2022. Dit is gebaseerd op analyses van SBB-bestanden en (voorlopige) gegevens van DUO over behaalde certificaten, een websearch bij mbo-instellingen, interviews met bekostigde en niet-bekostigde mbo-instellingen, interviews met landelijke organisaties zoals MBO Raad en SBB en een afsluitende focusgroep bestaande uit vertegenwoordigers van diverse geïnterviewde organisaties en instellingen.

Aantal vastgestelde mbo-certificaten

Het aantal vastgestelde mbo-certificaten is gegroeid van 196 certificaten (176 keuzedelen en 20 beroepsgerichte onderdelen) in mei 2020 naar 277 certificaten (232 keuzedelen en 45 beroepsgerichte onderdelen, excl. LNV-certificaten) begin 2022. Bij de keuzedelen is er nu in alle sectoren een substantieel aantal certificaten, met het grootste aantal in de *Techniek en gebouwde omgeving*, in de *Zorg, welzijn en sport* en in de *ICT en creatieve industrie*. In die drie sectoren groeide in de afgelopen jaren alleen het aantal certificaten in de *Techniek en gebouwde omgeving* duidelijk. Bij de beroepsonderdelen waren er in 2020 vooral mbo-certificaten in de sectoren *Techniek en gebouwde omgeving* en de *Zorg, welzijn en sport*. Na 2020 is met name in de sector *Zorg, welzijn en sport* en de sector *Voedsel, groen en gastvrijheid* het aantal gegroeid. In de *Techniek en gebouwde omgeving* kwam er juist relatief weinig bij. Ook bij de beroepsonderdelen is het aanbod verbreed zodat er nu ook in andere sectoren, zoals *Handel*, (enkele) certificaten haalbaar zijn.

Op website zichtbaar aanbod

Het aantal mbo-instellingen dat certificaatrajecten op hun website aanbiedt, is flink gegroeid na 2020. Bij de *bekostigde instellingen* zijn er nu 34 instellingen met een op de website vindbaar aanbod van een of meer certificaatrajecten en bij de niet-bekostigde instellingen gaat dat om dertien aanbieders. Er is vooral een op websites zichtbaar aanbod in de *Zorg, welzijn en sport* en in mindere mate in de *Techniek en gebouwde omgeving*. Ongeveer twee derde deel van alle vastgestelde certificaten voor keuzedelen en de helft bij de beroepsonderdelen heeft geen op websites vindbaar aanbod. Wel op websites aangeboden trajecten tellen vaak maar een of twee via een websearch vindbare aanbieders.

Het werkelijke aantal aanbieders is echter hoger dan uit de websearch blijkt. Sommige mbo-instellingen melden geen certificaatrajecten op hun website, maar kunnen op verzoek wel voor werkgevers, die groepen werknemers willen laten opscholen, trajecten organiseren. Blijkens de interviews benaderen veel instellingen ook actief werkgevers in hun regio voor dat b2b-aanbod. Een deel van het trajectenaanbod is hierdoor niet zichtbaar op websites, maar vraaggericht is er dus meer mogelijk dan het onderzoeksresultaat dat maar ongeveer een op de drie mbo-certificaten op websites vindbaar is, suggereert. Achtergrond hiervan lijkt te zijn dat veel mbo-instellingen trajecten waarnaar nu weinig vraag is, liever niet op hun website melden, omdat die trajecten bij een individuele inschrijving vaak niet (direct) kunnen starten vanwege een te kleine groep.

Inzicht in deelname: aantallen behaalde mbo-certificaten

Het totaal aantal behaalde mbo-certificaten is groeiende en verdubbelde in de afgelopen drie jaar steeds jaarlijks, tot een aantal van 1.845 in 2021 (excl. LNV-certificaten). Waarschijnlijk is er hierbij een onderschatting van het werkelijke aantal deelnemers in 2021, doordat een deel van de deelnemers die in 2021 zijn begonnen, nog in het traject zit. Ook kunnen nog niet alle behaalde certificaten zijn verwerkt in de gegevens bij DUO.

Bij de behaalde certificaten gaat het in toenemende mate om beroepsonderdelen; die maken in 2021 een derde deel uit van de behaalde certificaten, twee derde deel betreft in 2021 een keuzedeel. De meeste mbo-certificaten worden behaald aan bekostigde instellingen, maar het aantal behaalde certificaten bij niet-bekostigde instellingen groeit het laatste jaar relatief snel. Naar sector bezien wordt het overgrote deel van de certificaten behaald in de zorg en welzijn.

Praktische betekenis voor scholing van alle mbo-certificaten

Als we kijken naar de afzonderlijke mbo-certificaten, dan springt een beperkt aantal trajecten in de zorg en welzijn er uit met relatief veel behaalde certificaten. Veel andere certificaten die zijn behaald, zijn hooguit tien keer uitgereikt wat indiceert dat die trajecten landelijk een- of tweemaal voor groepen zijn verzorgd. De meeste trajecten echter, die op websites vindbaar zijn, hebben nog helemaal niet tot het behalen van certificaten geleid. Vooralsnog zijn ruim 30 keuzedelen en 10 beroepsonderdelen terug te vinden in de data van DUO over behaalde certificaten. Dat betekent dat slechts ongeveer een op de zes tot zeven vastgestelde mbo-certificaten minimaal eenmaal is uitgereikt in de afgelopen periode. Daarbij is nog bekeken of het business-to-business aanbod dat niet op websites staat, leidt tot een grotere verscheidenheid in behaalde certificaten. Dat blijkt amper het geval; de trajecten die op websites vindbaar zijn (een derde deel van alle mbo-certificaten) zijn in het algemeen ook de trajecten die deelnemers trekken. Per saldo kan worden geconcludeerd dat de meeste mbo-certificaten nu nog geen praktische betekenis hebben voor de scholing van werkenden en werkzoekenden. Het overgrote deel van de deelname betreft vooralsnog een klein aantal trajecten.

Succesfactoren in de zorg

De mbo-certificaten zijn nu vooral een succes in de zorgsector. Als succesfactoren zijn hierbij in de interviews met instellingen en landelijke actoren genoemd dat er in de zorg al lange tijd tekorten zijn aan geschoold personeel met formele kwalificaties, dat er grote werkgevers zijn waarmee scholingsafspraken zijn te maken, dat werkgevers gewend zijn aan nascholing van personeel en dat mbo-certificaten bij sommige werkgevers al deel zijn van het functiegebouw waarbij duidelijk is tot welke extra taken en waardering het behalen van een mbo-certificaat leidt. De Nationale

Zorgklas is voor de betreffende mbo-certificaten ook een succesfactor geweest, doordat in samenwerking/afstemming certificaten zijn uitgewerkt en aangeboden, ondersteund door een deelnamesubsidie van het ministerie van VWS.

Belemmerende factoren (buiten de zorg)

Buiten de zorgsector is de deelname nog veelal beperkt, waarbij geïnterviewden bij instellingen en landelijke organisaties kansen zien, maar ook belemmeringen. De krappe arbeidsmarkt is volgens hen een belemmering, onder meer doordat werkgevers die werknemers willen scholen geen vervanging kunnen vinden. De coronamaatregelen hebben de mogelijkheden tot praktijkleren bij werkgevers beperkt. Daarnaast blijft de onbekendheid met mbo-certificaten bij werkgevers en werkenden volgens geïnterviewden nog groot. Voorts zijn mbo-certificaten bij werkgevers vaak nog geen deel van een functiegebouw; een mbo-certificaat levert daardoor niet per se extra waardering op. Aan aanbodzijde speelt mee dat de inzet op mbo-certificaten investeringen vergt en ook veel van de interne organisatie en cultuur vraagt, die vaak vooral is gericht op diplomatrajecten. Ook hadden vanwege de pandemie mbo-instellingen tijdelijk andere zaken aan hun hoofd. Andere mogelijke belemmeringen aan aanbodzijde zijn dat de modularisering van initiële mbo-opleidingen niet altijd aansluit op modules op basis van een zelfstandige betekenis op de arbeidsmarkt. Ook vrijstellingen voor deelnemers die na een mbo-certificaat verder willen met een volledige opleiding, kunnen daardoor lastig vast te stellen zijn. De vaststelling van een nieuw mbo-certificaat kan voorts een langdurig proces zijn. Na vaststelling kan nog een complicatie zijn dat als een kwalificatiedossier wijzigt, ook een daarop gebaseerd certificaat gewijzigd moet worden, ook als dat certificaat volgens het werkveld geen wijzigingen behoeft. Per saldo lijken echter de belangrijkste beperkingen voor de deelname aan certificaatrajecten nu minder te liggen aan aanbodzijde, maar vooral aan vraagzijde zoals onbekendheid met mbo-certificaten en tijdgebrek.

Samenwerking met het werkveld

De samenwerking tussen instellingen en bedrijven bij de ontwikkeling van mbo-certificaten lijkt net als in 2020 goed te verlopen. Wel blijft een aandachtspunt dat de vanuit werkgevers gewekte verwachtingen over deelname aan trajecten lang niet altijd worden waargemaakt.

Tevredenheid bij gebruikers

Positief is dat als er wel deelname is, de beschikbare informatie indiceert dat deelnemers en werkgevers vaak tevreden zijn over de trajecten, waarbij deelnemers vaak de wens hebben om na het behalen van het mbo-certificaat een volledig diplomatraject te doorlopen.

Effecten

Door geïnterviewden is - net als in 2020 – aangevoerd dat het te vroeg is om de effecten van certificaatrajecten op scholingsdeelname en op de deelname aan complete diplomatrajecten in het mbo te beoordelen. De bekendheid van mbo-certificaten is daarvoor nog te laag en bovendien zijn er bijzondere omstandigheden, met name de COVID-19 pandemie en de grote krapte op de arbeidsmarkt, die de deelname aan certificaatrajecten negatief beïnvloed(en).

Bijlage 1:

Aanvullende tabellen en figuren

Op website vindbare certificaatrajecten

Het trajectenaanbod op de websites van instellingen is een dynamisch aanbod dat nogal eens veranderingen ondergaat. Ten tweede zijn trajecten niet altijd gemakkelijk aan te merken als trajecten die leiden naar een door OCW erkend mbo-certificaat. Dat komt ten dele doordat soms namen worden gehanteerd die (licht) afwijken van de formele titels die SBB hanteert. Ook is soms de status van een traject niet helemaal duidelijk. Voorts is het nog mogelijk dat simpelweg bestaand aanbod niet is gevonden in de websearch. Het is hierdoor mogelijk dat sommig aanbod ten onrechte niet is opgenomen in de onderstaande overzichten en sommig aanbod ten onrechte wel.

Keuzedelen per sector

Tabel 1. Op websites vindbare certificaatrajecten, keuzedelen, sector Zorg, welzijn en sport

Code	Mbo-certificaat	Aanbieders bekostigd	Aanbieders niet bekostigd	Totaal
K0905	Helpende Plus	24	5	29
K0118	Verzorgende en verpleegtechnische handelingen	12	2	14
K0119	Verplegende en verpleegtechnische handelingen	12	2	14
K0290	Werken met Baby's	10	1	11
K0138	Zorginnovaties & technologie	6		6
K0745	Assisteren bij zorg en welzijn	5	1	6
K0067	Niet aangeboren hersenletsel	3	2	5
K0137	Zorg en technologie	4	1	5
K1006	Verdieping Palliatieve Zorg	5		5
K1137	Voeding en Hospitality in Zorg en Welzijn	5		5
K0082	Oudere cliënten met een verstandelijke beperking	2	2	4
K0879	Specialist leesbevordering 0 tot 12 jaar	3	1	4
K0902	Geriatrische Revalidatiezorg	4		4
K0988	Gerontopsychiatrie	3		3
K0611	BSO 8 tot 12 jaar	2	1	3
K0066	Mensen met licht verstandelijke beperking met moeilijk verstaanbaar gedrag	1	1	2
K0136	Zorg en technologie toepassen	1	1	2
K0233	Ernstige meervoudige beperkingen	1	1	2
K0511 / K1257	Pedicure	2		2
K1155	Didactische ondersteuning basisonderwijs	2		2
K0087	Praktijkopleider	1		1
K0167	Assistent orthodontie	1		1
K0432	Ervaringsdeskundigheid	1		1
K0618	Zorg in instabiele en acute zorgsituaties	1		1
K0996	Peercoaching in de praktijk	1		1
K1145	Omgaan met onbegrepen gedrag bij mensen met dementie'	1		1
K1167	Werken met kinderen in de gastouderopvang	1		1

Tabel 2: Op websites vindbare certificaatrajecten, keuzedelen, sector Techniek en gebouwde omgeving

Code	Mbo-certificaat	Aanbieders bekostigd	Aanbieders niet bekostigd	Totaal
K0651	Werken in de levensmiddelen­technologie	4		4
K0442	Verbreiding procesoperator in de procestechniek	1	2	3
K0977	Meet- en regeltechniek	2	1	3
K0989	Industriële Robotica	3		3
K0370	Kunststoffen en rubber industriële processen	2		2
K0417	Meng- en scheidingstechnieken niveau 2	2		2
K0418	Meng- en scheidingstechniekeniveau 3	2		2
K0441	Mechanisch operator in de chemische industrie	2		2
K0443	Verbreiding procesoperator	2		2
K0695	Schoonmetselwerk	2		2
K0709	Wandtegel lijmen	2		2
K0812	Industriële automatisering	2		2
K1058	Hoogspanningstechnicus	2		2
K0041	Verbreiding mechanisch operator in de chemische industrie	1		1
K0042/43	Verbreiding procesoperator in de productie industrie	1		1
K0421	Verdieping productietechniek industriële processen	1		1
K0460	Commercieel Technisch Bouwadvies	1		1
K0686	Metten en beproeven in middenspanningsdistributenetten	1		1
K0689	Middenspanning schakelen	1		1
K0693	Openbare verlichtingsinstallaties	1		1
K0699	Spuien en desinfecteren van waterdistributenetten	1		1
K0704	Specificaties verkeersregelinstallaties	1		1
K0861	Duurzame Kunststof­technologie	1		1
K0826	Productielogistiek	1		1
K0992	Lijsten maken en inlijsten	1		1
K1047	Waterstof­technologie	1		1
K1142	Capaciteits­invloeden bij Warmtepompen	1		1

Tabel 3: Op websites vindbare certificaatrajecten, keuzedelen, overige sectoren

Code	ICT en creatieve industrie	Aanbieders bekostigd	Aanbieders niet bekostigd	Totaal
K0022	Digitale vaardigheden basis	5	1	6
K0023	Digitale vaardigheden gevorderd	3	1	4
K0719	Basis programmeren	2	1	3
K0721	Basis Webdevelopment	3		3
K0498	Oriëntatie op applicatieontwikkeling	1		1
K0722	Frontend development	1		1
K0730	Programmeren van microcontrollers	1		1
K1171	Datacenter IT Techniek	1		1
	Voedsel, groen en gastvrijheid			
K0512	Lean en Creatief	5		5
K0153	gastvrijheid in de zorg	2		2
K0959	Duits A1/A2 in het beroepsonderwijs	2		2
K0984	Engels	2		2
K0682	Inleiding in de levensmiddelentechnologie	1		1
K0960	Duits A2/B1 in het beroepsonderwijs	1		1
K0969	Duits A2/B1	1		1
K1226	Begeleider praktijkleren	1		1
	Handel			
K0165	Ondernemerschap	2	2	4
K0061	Leidinggeven	2		2
K0519	Online marketing en het toepassen van e-commerce	2		2
	Mobiliteit, transport, logistiek en maritiem			
K0869	Koerier bestelauto	6		6
K0368	Basisvaardigheden Metaal bewerken	4		4
K0840	Voertuig Reconditionering	1		1
	Zakelijke dienstverlening en veiligheid			
K0790	Belevingsgericht werken	1		1

Beroepsonderdelen per sector

Tabel 4: Op websites vindbare certificaatrajecten, keuzedelen, sector Zorg, welzijn en sport

	Sector, certificaat			
Code	Zorg, welzijn en sport	Aanbieders bekostigd	Aanbieders niet bekostigd	Totaal
C0039	Individuele basiszorg verlenen	15	2	17
C0053	Individuele zorg verlenen (niveau 3)	10	3	13
C0024	Ondersteuning thuis	6	1	7
C0033	Ondersteunen bij wonen en welbevinden	6		6
C0056	Assortimentsbeheer optiek en assisteren bij refractie	3	1	4
C0040	Individuele ondersteuning van de cliënt met (verstandelijke) beperking	3		3
C0052	Creëren van een optimale woon- en leefomgeving voor de zorgvrager	3		3
C0059	Individuele ondersteuning in de maatschappelijke zorg	3	1	4
C0018	Basis voor deskundige zorg niveau 3	2		2
C0027	Regievoering en vakontwikkeling	1		1
C0034	Skin & care	1		1
C0042	Ondersteuning cliënten met (verstandelijke) beperking in hun omgeving	1		1
C0054	Basis voor deskundige zorg	1		1
	Techniek en gebouwde omgeving			
C0023	Meewerken in de productie	5	2	7
C0017	Adviseren over energiebesparende maatregelen		1	1
C0020	Industriële productie en planning	1		1
C0022	Lokaliseren en inspecteren van storingen in elektronische installaties	1		1
C0029	Technisch adviseren vastgoedonderhoud	1		1
C0036	Functionele veiligheid in de machinebouw	1		1
	Voedsel, groen en gastvrijheid			
C0021	Koken in de horeca	6		6
C0035	Basis hospitality	2		2
	Handel			
C0048	Taakgericht leidinggeven	1		1

Op websites vindbaar trajectaanbod per instelling

Bekostigde instellingen

Tabel 5. Op websites vindbare certificaatrajecten per bekostigde instelling, mei 2020 en februari 2022

Instelling	Aantal certificaten				Sector februari 2022						
	mei-20	feb-22	W.v. keuze-deel	W.v. beroeps-onder-deel	Zorg	Tech-niek	Voedsel, groen en gast-vrijheid	Handel	ICT	Mobiliteit	Overig
Deltion	22	24	22	2	11	6		2	3	2	
Vistacollege	0	24	17	7	7	9	2	2	2	2	
Alfacollege	0	22	17	5	13	3			6		
ROC v Mid. Ned.	3	20	16	4	14	2	1		3		
ROC Mondriaan	13	20	12	8	20						
Drenthe College	1	19	15	4	9	4	3		1	1	1
Summacollege	0	15	12	3	8	3	2		1	1	
Noorderpoort	3	14	10	4	10	1	1	2			
ROC Friese Poort	4	12	11	1	8		3	1			
ROC van Twente	0	11	9	2	5	6					
Curio	0	10	6	3	4	4	1			1	
ROC KW1C	0	9	9		4	3		1	1		
Frieslandcollege	0	9	8	1	7		2				
Albedacollege	1	9	6	3	8	1					
Graafschapcollege	6	7	5	2	5	1				1	
Horizon College	1	6	6		4		1			1	
ROC De Leijgraaf	0	5	4	1		4			1		
Onderw.gr. NW-NL	0	5	1	4	5						
Da Vinci College	0	5	3	2	5						
MBO Amersfoort	0	5	1	4	5						
Scalda	1	4	2	2	2		2				
Landstede	3	4	4		2	1		1			
Rivor	2	4	2	2	4						
ROCvA	1	3	1	2	2		1				
Aventus	1	3	3		3						
ROC A12	1	3	3		3						
Rijnland	0	2	2					1		1	
ROC Nijmegen	0	1	1		1						
ROC Ter AA	0	1	0	1	1						
Hoornbeekcoll.	1	1	1		1						
De Rooi Pannen	0	1	0	1			1				
Aeres	0	2	2				2				
Nimeto	0	2	1	1		2					
Totaal	65	282	212	69	171	50	22	10	18	10	1

Niet-bekostigde instellingen

Tabel 6. Op websites vindbare certificaatrajecten per niet-bekostigde instelling, mei 2020 en februari 2022

Instelling	Aantal certificaatrajecten				Sector (februari 2022)						
	mei-20	feb-22	W.v. keuze-deel	W.v. beroeps-onder-deel	Zorg	Tech-niek	Voedsel	Handel	ICT	Mobiliteit	Overig
NTI	0	14	14	0	9			2	3		
Gilde Bedrijfsopleidingen	0	10	7	3	7	2		1			
OPPstap Zorg & Welzijn	2	8	8	0	8						
Capabel	0	3	3	0	3						
Technicom	0	3	2	1		3					
Vakwijs	0	2	2			2					
Medivus	5	2	1	1	2						
NCOI	1	1		1		1					
Maatwerk Zorgcollege	1	1	1	0	1						
SVOZ	1	1	1	0	1						
Food Academy Nijkerk	0	1	0	1		1					
Dutch Healthtec Academy	0	1	0	1							1
Instituut Broersen	1	0									
Totaal	11	47	39	8	31	9		3	3		1

Behaalde mbo-certificaten

Tabel 7: Aantallen behaalde mbo-certificaten, keuzedelen, bekostigde instellingen (excl. LNV-certificaten)

Sectorkamer	Code	Certificaat	2018	2019	2020	2021
Handel	K0061	Leidinggeven	0	0	0	5
	K0519	Online marketing en het toepassen van e-commerce	0	0	0	8
ICT en creatieve industrie	K0022	Digitale vaardigheden basis	0	1	4	2
	K0023	Digitale vaardigheden gevorderd	1	2	0	5
Mobiliteit, transport, logistiek en maritiem	K0368	Basisvaardigheden metaalbewerken	0	0	1	1
	K0869	Koerier bestelauto	0	0	0	12
Techniek en gebouwde omgeving	K1058	Hoogspanningstechniek	0	0	0	9
	K0989	Industriële robotica	0	0	0	8
	K0350	Onderhoud aan windturbines	0	7	0	0
	K0443	Verbreding procesoperator in de productie-industrie, geschikt voor niveau 3 en 4	0	0	0	1
	K0651	Voeding, industriële processen	0	0	0	16
Voedsel, groen en gastvrijheid	K0959	Duits A1/A2 in het beroepsonderwijs	0	0	0	1
	K0153	Gastvrijheid in de zorg	0	0	18	7
Zakelijke dienstverlening en veiligheid	K0790	Belevingsgericht werken	0	0	0	1
Zorg, welzijn en sport	K0745	Assisteren bij zorg en welzijn	0	1	36	56
	K0233	Ernstig meervoudige beperkingen	0	0	0	10
	K0432	Ervaringsdeskundigheid	0	0	9	3
	K0902	Geriatrische revalidatiezorg	0	13	0	33
	K0988	Gerontopsychiatrie	0	0	0	35
	K0905	Helpende plus	37	130	498	711
	K0159	Jeugd- en opvoedhulp	0	0	0	1
	K0067	Mensen met niet-aangeboren hersenletsel	0	0	12	2
	K0082	Ouder wordende mensen met een verstandelijke beperking	0	0	9	2
	K0119	Verplegende en verpleegtechnische handelingen	0	93	65	91
	K0118	Verzorgende en verpleegtechnische handelingen	0	15	31	57
	K1137	Voeding en hospitality in zorg en welzijn	0	0	0	32
	K0137	Zorg en technologie	0	1	0	10
	K0138	Zorginnovaties en technologie	0	0	0	12

Bron: DUO (eigen bewerking).

Tabel 8. Aantallen behaalde mbo-certificaten, keuzedelen, niet-bekostigde instellingen (excl. LNV-certificaten)

Sectorkamer	Code	Certificaat	2018	2019	2020	2021
Zakelijke dienstverlening en veiligheid	K0790	Belevingsgericht werken	0	0	9	0
Zorg, welzijn en sport	K0745	Assisteren bij zorg en welzijn	0	1	16	40
	K0905	Helpende plus	0	48	52	96
	K0066	Mensen met licht verstandelijke beperking met moeilijk verstaanbaar gedrag	0	1	0	0
	K0067	Mensen met niet-aangeboren hersenletsel	2	1	1	0
	K0118	Verzorgende en verpleegtechnische handelingen	0	7	0	0
	K0290	Werken met baby's	0	0	1	0
	K0137	Zorg en technologie	2	3	0	0
	K0138	Zorginnovaties en technologie	0	1	0	0

Bron: DUO (eigen bewerking).

ResearchNed

© 2022 ResearchNed